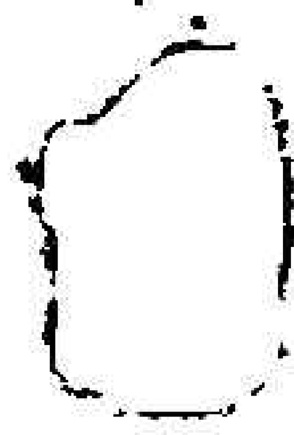
త్రిపురనేని
గోపీచంద్

గడియపడని తలుపులు

నవభారత్
ప్రచురణ

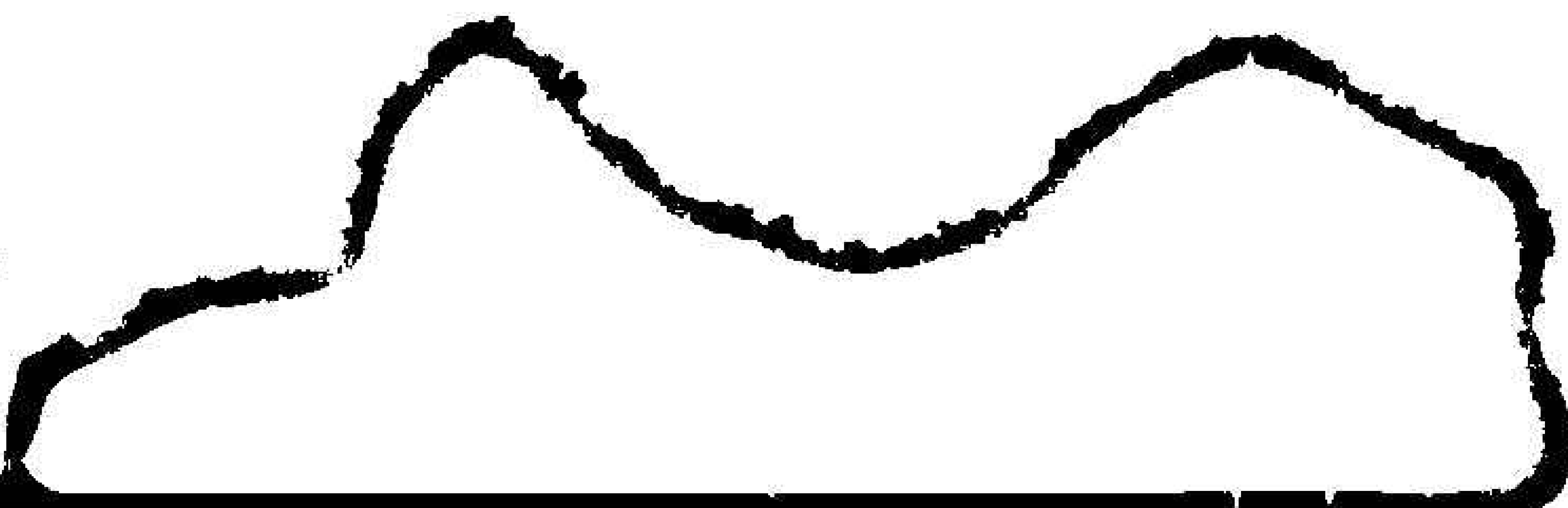
మొదటి ముద్రణ
జులై - 1961

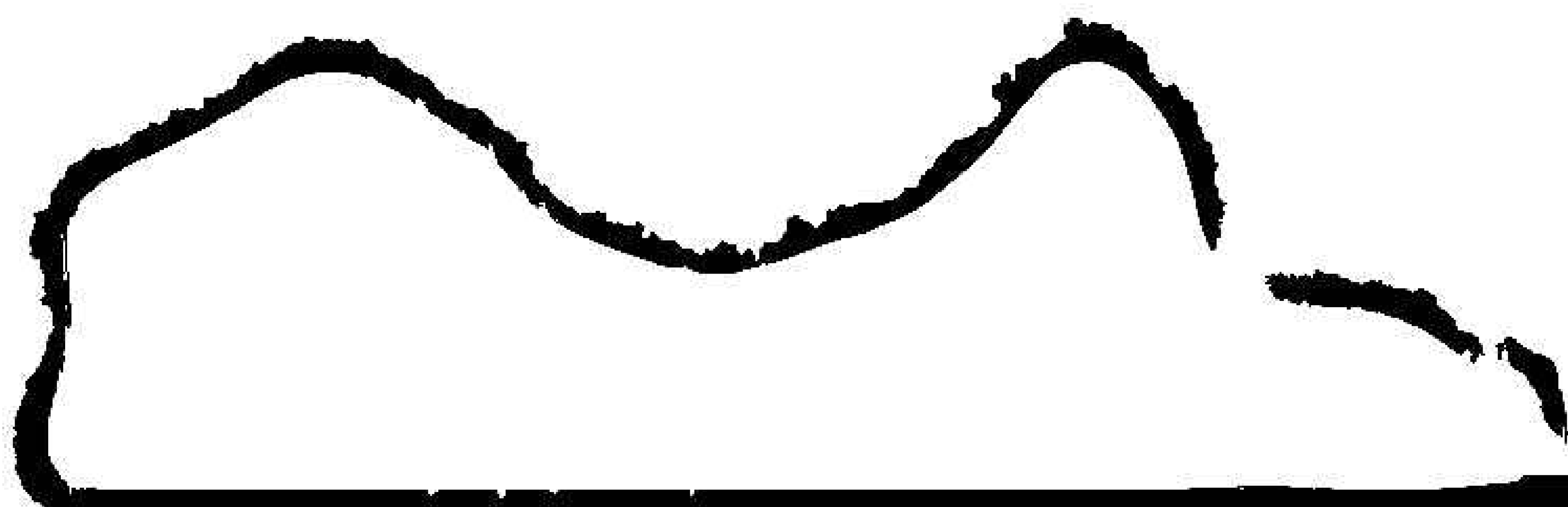
వెల : రూ 1-25

ప్రతులకు :
నవభారత్ బుక్‌హౌస్
విజయవాడ - 2

ముద్రణ :
వెంకటరత్నా ప్రింటర్స్
విజయవాడ - 2

గడియపడని తలుపులు

౧

గడియపడని తలుపులు

ఎవ్వరో తలుపుకొట్టారు.

"వస్తున్నా" అన్నా నేను ఇంట్లోనుంచి.

నామాట బయటకు వినిపించినట్లులేదు. మళ్ళీ తలుపు తట్టారు.

"వచ్చే" అన్నాను బిగ్గరగా, పడుకున్న మంచం మీదనుంచి లేస్తూ. ఈసారి నామాట వినిపించినట్లువుంది. తలుపు తట్టటం ఆగింది.

నేను వెళ్ళి తలుపు తీశాను. బయటనుంచున్న వ్యక్తి నన్ను చూచి చి[illegible]వ్వు నవ్వాడు. అతనిని చూచి నేను ఆశ్చర్య పడ్డా[illegible]

"నేనే"

అతని పేరు శ్రీనివాసరావు. అతనిని నేను పది సంవత్సరాల క్రితం ఎరుగుదును. గుంటూరులో పుస్తకాలషాపు పెట్టుకొని వుండేవాడు. మంచి మంచి పుస్తకాలు అచ్చు వేయించి చౌకగా ఇచ్చి, విజ్ఞానవ్యాప్తికి తోడ్పడాలనే ఉద్దేశంతో అతను ఆ షాపు ప్రారంభించాడు. అలాగే ఆదర్శప్రాయంగా నడుపుతుండేవాడు. ఊళ్లో వున్న రచయితలూ, సాంస్కృతీపరులూ సాయంకాలంపూట కాలక్షేపానికి అతని షాపుకి వేంచేస్తూవుండేవారు. అటువంటివారికి అతను ఒక గది ప్రత్యేకం ఏర్పాటు చేశాడు. వారికి కాఫీలూ, డ్రింకులూ సప్లయిచేయిస్తూ, అతి ఆదరంగా చూసేవాడు. అదే క్రమక్రమేణా వృద్ధిచెంది, ఊళ్లోవున్న మేధావులనందరినీ ఆకర్షించి, ఒక సద్గోష్ఠి కేంద్రంగా రూపొందింది.

ఆవూరు వారేకాక పొరుగూళ్ళనుంచి వచ్చిన కవులూ, రచయితలూ ఆగోష్ఠికి హాజరుకాకుండా, తిరిగి వెళ్ళేవారుకాదు.

ఇది పదిసంవత్సరాల క్రితం మాట. ఈ పది సంవత్సరాల్లో నేను ఉద్యోగ ధర్మాన్ని అనుసరించి అనేక పట్టణాలు తిరిగి చివరికి హైదరాబాద్‌లో సెటిల్ అయ్యాను. అతనిని అప్పటికి ఇప్పుడుమళ్ళీ చూశాను.

"చాలా మారిపో[illegible]వోయ్! గుర్తు[illegible]లేక పోయాను" అని నా ఆశ్చర[illegible]కువచ్చాను.

"పెట్టేబేడా వది[illegible]

"నేను వచ్చి రెండురోజులైంది" అన్నాడతను సమాధానంగా.

"ఎక్కడ దిగావు?"

ఎక్కడ దిగిందీ చెప్పటానికి అతను కొంచం సంకోచించాడు. చివరికి "కోటేశ్వరమ్మ ఇంట్లో" అన్నాడు.

ఎక్కడ దిగిందీ చెప్పటానికి అతను ఎందుకు సంకోచించాడో అప్పుడు నాకు అర్థమయింది.

కోటేశ్వరమ్మ పేరు హైదరాబాద్‌లో విననివారు వుండరు. ఆమె భర్తను విడిచిపెట్టి అయిదారు సంవత్సరాలనుంచీ హైదరాబాద్‌లోనే వుంటూవుంది. ఆమెను గురించి ఇతరులు అనేకకథలు చెప్పుకుంటూవుంటారు. అయితే ఆమెకు అధికార ప్రాపకం వుండటంవల్ల, హైదరాబాద్‌లో పనులున్న పెద్దలు చాలామంది, ఆమెను ఆశ్రయిస్తూ వుంటారు. పనులు చేసి పెట్టటంలో ఆమెకు పెద్దపేరు వుంది. తత్సంబంధంగా కొంత చెడుపేరుకూడా వుంది.

అతను అక్కడ వుండటం నా మనస్సును కొంచం కలతపెట్టినా ఈ విషయాలేవీ నేను పైకి అనలేదు. అతనికి అనుమానం కలిగేటట్టుగా అటువంటి భావాన్ని పైకి పొక్కనివ్వలేదుకూడా అనుకుంటాను.

కాసేపు, చాలా కాలానికి కలిసినవాళ్ళం అవటంవల్ల, చిన్నప్పటి స [illegible] లు మాట్లాడు [illegible] కూర్చున్నాం. పుస్త
కాలషా [illegible] ందుకని చాలా
రో [illegible] న్నాళ్లు పుగాకు

వ్యాపారం చేశాననీ, అందులోనూ నష్టమే వొచ్చిందనీ, ఇప్పుడు టెక్స్ట్‌బుక్స్ కోసం ప్రయత్నిస్తున్నాననీ చెప్పాడు. ఆ సందర్భంలోనే హైదరాబాద్ వచ్చాడట.

పుగాకులో నష్టం రావటం నిజంగా నాకు ఆశ్చర్యం కలిగించింది. ఎందుకంటే ఆ వ్యాపారంలో నేను ఎరిగిన వాళ్లు ఎంతమందో బాగా డబ్బుగణించి పోశారు. అదికూడా చాలా తక్కువకాల వ్యవధిలో. ఆ మాటే అతనితో అన్నాను.

"అదినిజమే. ఆ ఉద్దేశంతోనే నేనూ ఆ వ్యాపారంలో ప్రవేశించాను. కాని నాకు కలిసిరాలేదు. ఒక సంవత్సరం నేను వేసిన పుగాకుకు రంగురాలేదు. రెండవ సంవత్సరం ఆ నష్టం పూడ్చుకొందామని విరివిగా పుగాకు కొన్నాను. ఆ సంవత్సరం ఎక్స్‌పోర్టు ఛీడ్ లేకుండా పోయింది. పూర్తిగా దెబ్బతిన్నాను. ఇక ఆ వ్యాపారానికి మనం పనికిరామని తెల్సుకొని మానివేశాను. డబ్బుకోసం ఏపనిని పడితే ఆపనిని చేయటానికి పూనుకోవటం తప్పని అనుభవంవల్ల తెలుసుకున్నాను. ఒక మనిషి కొన్నిపనులకు అర్హుడు! మరికొన్ని పనులకు అనర్హుడు" అన్నాడు.

నేను అతను వెలిబుచ్చిన భావాలతో పూర్తిగా ఏకీభవించాను. సిద్ధాంతంవరకూ ఈవిషయం నిజమే. కాని ఎవ్వరు దేనికి అర్హులో [illegible] కాదో తేల[illegible]టమే కష్టం! అది వేదాంతుల[illegible] విష యాలను అతని[illegible]

టమే అవుతుందని గ్రహించి, "మరి ఈ టెక్స్టుబుక్కుల గొడవ ఎంతవరదాకా వచ్చింది?" అని అడిగాడు.

"అన్నీ కాకపోయినా ఒకటి రెండు పుస్తకాలయినా రావచ్చుననుకుంటాను" అన్నాడు.

అతను మొదటినుంచీ ఆశావాది. ప్రతిదీ తనకు అనుకూలంగా అల్లుకునే స్వభావం కలవాడు. జీవితంలో అడుగడుక్కీ ఆశాభంగం పొందటానికి అతని ఈ స్వభావమే కారణం కావచ్చు. మళ్ళీ అటువంటి పొరపాటే ఏమన్నా చేస్తున్నాడేమోనని, "ఇవి రికమండేషన్ రోజులు. రికమండేషన్ లేకుండా ఏపనీ అవదని పలువురు అనుకొంటూవుండగా విన్నాను. అన్యాయం జరగకుండా చూచుకోటానికైనా, నేడు రికమండేషన్ అవసరం అవుతూవుంది. ఆజాగ్రత్తలో ఏమైనా వున్నావా?" అని అడిగాను.

"రికమండేషన్ చేయించవనిమాట వాస్తవమే. కాని వచ్చిన పుస్తకాలన్నిటిలోకీ నా పుస్తకాలు మంచివి. విద్యార్థులకు ఏవి కావాలో ముందుగా నిర్ణయించుకొని, అది మనస్సులో పెట్టుకొని మంచి మంచి రచయితలతో వ్రాయించిన పుస్తకాలు. ఇతరులు యిచ్చేదానికన్నా ఎక్కువ యిచ్చి మంచికాగితంమీద వొక్క తప్పుకూడాలేకుండా చాలా డబ్బు ఖర్చుపెట్టి అచ్చు వేయించాను?" అన్నాడు.

"కా[illegible]కే స్తే, [illegible] పనులు కావని లోకు[illegible]ంతా ఇప్పుడే

అతను ఒక్క క్షణం ఆలోచించి, నాముఖంలోకి చూచి, "అంటే రికమెన్డేషనేగా!" అన్నాడు.

"అవును. అందరూ చేస్తున్నపనే. అధికారులు అందరితోనూ చేయించుకుంటున్నపనే. తప్పేముంది?" అని అడిగాను.

అతను మళ్ళీ కొంచంసేపు ఆలోచించాడు. "తప్పు ఉన్నదని నేను అననుగాని, నేనాపనిలో లేనని మాత్రం చెప్పగలను" అన్నాడు.

"నువ్వు తలుచుకుంటే అదేమంత కష్టమైన పని కాదు"

"నాకు కష్టమే" అన్నాడతను.

కాని నేను అంతటితో అతనిని వొదిలి పెట్టదలచలేదు. ఎందుకంటే అతని మాటలనుబట్టి, అతనికి డబ్బుచాలా అవుసరమని గ్రహించాను.అతని పుస్తకాలు వొకటి రెండైనా పాఠ్యపుస్తకాలుగా అంగీకరింపబడితే, పది పదిహేను వేల రూపాయల లాభం రావచ్చు. అతని కష్టాలు కొంతవరకు తీరవచ్చు. తరువాత ఇష్టంవుంటే ఈ వ్యాపారంలో వుంటాడు. లేకపోతే ఆ డబ్బుతో మరొక వ్యాపారం పెట్టుకుంటాడు. పైగా కోటేశ్వరమ్మ అధికారుల చెవిలో వొకమాట వేస్తే ఈపని ఊరికినే అవుతుందని నా నమ్మకం.కోటేశ్వరమ్మ అతనికి బాగా ... న్న మని... ఇటువంటి అవకాశం అత... ఇష్టం

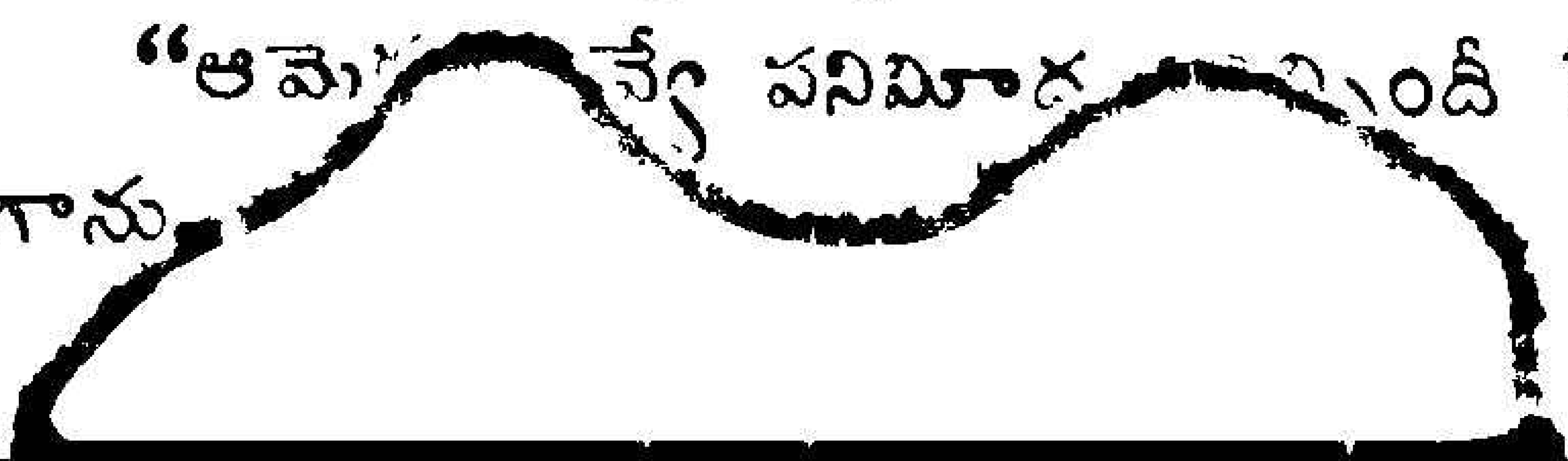
"మనసరుకుమంచిదని చెప్పి ఇంట్లో పెట్టుకు కూర్చుంటే ఎవ్వరికి తెలుస్తుంది శ్రీనివాస్? మనదగ్గర మంచి సరుకు వుందనే విషయం పదిమందికీ తెలియజెయ్యవలసిన బాధ్యత కూడా మనమీదే వుంటుంది. రికమెన్డేషన్ అంటే అదే. అదేదో భయంకరమైన పెద్దపులి అనుకొని నీవు భయపడవలసిన అవుసరంలేదు. నామాటవిని ఎవరితోనైనా వొకమాట చెప్పించు" అన్నాను.

వీలుంటే కోటేశ్వరమ్మతో చెప్పించమనే నా వుద్దేశం. కాని ఎందుకనో అతనితో ఆ మాట నగ్నంగా చెప్పలేక ఎవ్వరితోనైనా వొకమాట చెప్పించు, అని వేగ్‌గా ఒక మాట వేసి వూరుకున్నాను.

అతను మాట్లాడలేదు. ఏదో ఆలోచించుకుంటూ, కూర్చున్నాడు. అతని వైఖరి చూచి నేను చెప్పిన విషయం అతని మనస్సుకు ఎక్కుతూవుందని ఆశపడ్డాను. అతనిని వొప్పించటానికి అంతకంటే మంచి అదను దొరుకదనుకున్నాను. అతని ముఖాన్ని తప్పించి చూస్తూ, "ఇవ్వాడు కోటేశ్వరమ్మగారి యింట్లో వుంటున్నా నన్నావుగదూ!" అని ప్రారంభించాను.

"అవును. అక్కడ వుంటున్నాను" అన్నాడు అతను నా కండ్లలోకి ఆశ్చర్యంగా చూస్తూ.

"ఆమె [illegible] వ్వే పనిమీద [illegible]ంది తెలుసా?" అని అడిగాను.

"ఆమెకు తెలియజెయ్యటం మంచిదనుకుంటాను?"

"దేనికి?"

"ఇటువంటి పనులు చేయించటంలో ఆమెకు మంచి పలుకుబడీ, పేరూ వున్నాయని నేను వింటున్నాను" అన్నాను.

అతను మళ్ళీ కాసేపు మౌనంగా వున్నాడు. నామాటలకు అతని ముఖం వివర్ణం అవటం నేను గమనించాను. అతను మొదటినుంచీ ఆశావాదే కాక, నైతికజీవనంమీద మమకారం వున్నవాడని నాకు తెలుసు. అయినా యిందులో తప్పేముంది? అతను వొకవేళ రికమెండ్ చేయించకపోయినా, ఆ అవకాశం అన్యునికి లభిస్తుందనే ఆశ ఎక్కడుంది? మరొక పలుకుబడి కలిగినవ్యక్తికి రికమెండ్ చేయించుకోవచ్చు. అతనిపని నెరవేరవచ్చు.

"నేనీవూరు-పరిస్థితి ఎలావుందో తెలుసుకుందామని వొచ్చాగాని, రికమెండ్ చేయించుకోటానికికాదు" అన్నాడు శ్రీనివాసరావు. తనపట్ల నాకేదన్నా దురభిప్రాయం కలిగి వుంటే తొలిగిద్దామనే ఉద్దేశంతో.

అతని చాదస్తానికి నామనస్సు చివుక్కుమన్నది. "సరే నీ ఇష్టం" అన్నాను.

అతను కాసేపు ఆలోచనానిమగ్నుడై, చివ[illegible] "ఈ సందర్భంలో నీ కొ[illegible]నుం చెప్ప[illegible] మంచిదనుకుంటాను" అన్నాడు[illegible]

"ఏ విష[illegible]

అతను చెప్పాడు.

కోటేశ్వరమ్మతో నాకు పరిచయం చాలా తక్కువ. ఒకసారి ఆమె గుంటూరువస్తే వేరే పనిమీద ఆమెను నేను కలిశాను. పనిచేసిపెట్టింది. తరువాత ఏవో మాటలమీద ఎప్పుడన్నా హైదరాబాద్ వస్తే తన ఇంట్లో దిగవలసిందని ఆహ్వానించింది. నేను అంగీకరించాను. నేను అక్కడ వుండ గానే ఆమెనుగురించి అనేక అపవాదులు విన్నాను. అయినా అన్నమాట ప్రకారం ఆమె ఇంట్లోనే దిగాను.దిగటం మంచి పనేచేశాను అని ఇప్పుడు అనుకుంటున్నాను. ఆమెనుగురించి ఇతరులు చెప్పుకొనే మాటలు ఎంత అబద్ధాలో, ఆమె ఎంత మంచిదో ప్రత్యక్షంగా తెలుసుకునే అవకాశం దొరికింది" అన్నాడు.

"మంచి మనిషే అయివుండవచ్చు" అన్నాను.

"అయివుండ వచ్చంటావేమిటి? చాలా మంచి మనిషి. నా మట్టుకు నేను ఇంతవరకు ఇటువంటి మనిషిని ఎక్కడా చూడలేదు. నీకీ సంగతి తెలుసా? ఆమె ఇప్పటికీ ప్రతిరోజూ తన భర్తను పూజిస్తూ వుంటుంది"

"భర్తను పూజిస్తూ వుంటుందా?" అని ఆశ్చర్యంగా అడిగాను నేను.

"అదే, [illegible] భర్త ఫోటో[illegible] అని వివరించాడు శ్రీనివాసగా[illegible]

"మరి భర్తను విడిచి పెట్టిందని విన్నానే!"

"విడిచి పెట్టిందంటే తప్పక విడిచి పెట్టింది. అతను ఆమెను చాలా కష్టపెట్టేవాడు. అయినా ఆమె ఓర్చుకొని కాపురం చేసింది. తరువాత అతను మరొక స్త్రీని ప్రేమించాడు. ఆమెను ప్రేమించటం మొదలుపెట్టినాక అతనిలో చాలా మంచి మార్పువొచ్చింది. ఆమెను హృదయపూర్వకంగా ప్రేమించటంవల్ల, తనభర్తలో ఈమార్పు వచ్చిందనీ, ఆ క్రొత్త మనిషి నిష్కళంక ప్రేమే తన భర్తలో వచ్చిన ఈ మార్పుకి కారణమనీ కోటేశ్వరమ్మ గ్రహించింది. వెంటనే తన ప్రేమలో ఏ మూలలనో ఎంతో కొంత మలినం దాగి వుండబట్టే తన భర్త ఇన్నాళ్లూ అలా ప్రవర్తించాడని ఊహించుకుంది. ఇక వారిద్దరికీ ఆటంకంగా నిలబడటం తగదనుకుంది. వారిద్దరూ వివాహం చేసుకొని, సుఖంగా జీవయాత్ర చెయ్యటానికి తోడ్పడటమే తన విధ్యుక్తధర్మం అనుకున్నది. భర్తనుంచి బలవంతంగా తెంచుకుంది. భర్త సుఖం కోరి అత్యద్భుతమైన త్యాగం చేసింది" అన్నాడు.

శ్రీనివాసరావు కథను వినిపిస్తున్న నా చెవులను నేనే ఆ క్షణం నమ్మలేకపోయాను. "నేను విన్న కథవేరు" అని గొణిగాను.

ఆమెనుగురించి ఎన్ని కథలనైనా వినవచ్చు. ఒక స్త్రీ భర్తను విడిచి వొంట[illegible]న్నూవుంద[illegible] సమాజంలో కథలకూ, అప[illegible]ళ్ళం కూడా ఆ గా[illegible]నా?

ఈ ప్రపంచంలో మంచి వాళ్ళు బ్రతికే ఆస్కారం వుంటుందా? ఎవరెన్నయినా చెప్పనీ,నిజం కథ నేను చెప్పిన కథ" అన్నాడు.

"నీ కెవరు చెప్పారు ఇవన్నీ?" అని అడిగాను.

"ఒకరు చెప్పటం ఏమిటి? ఆమే చెప్పింది"

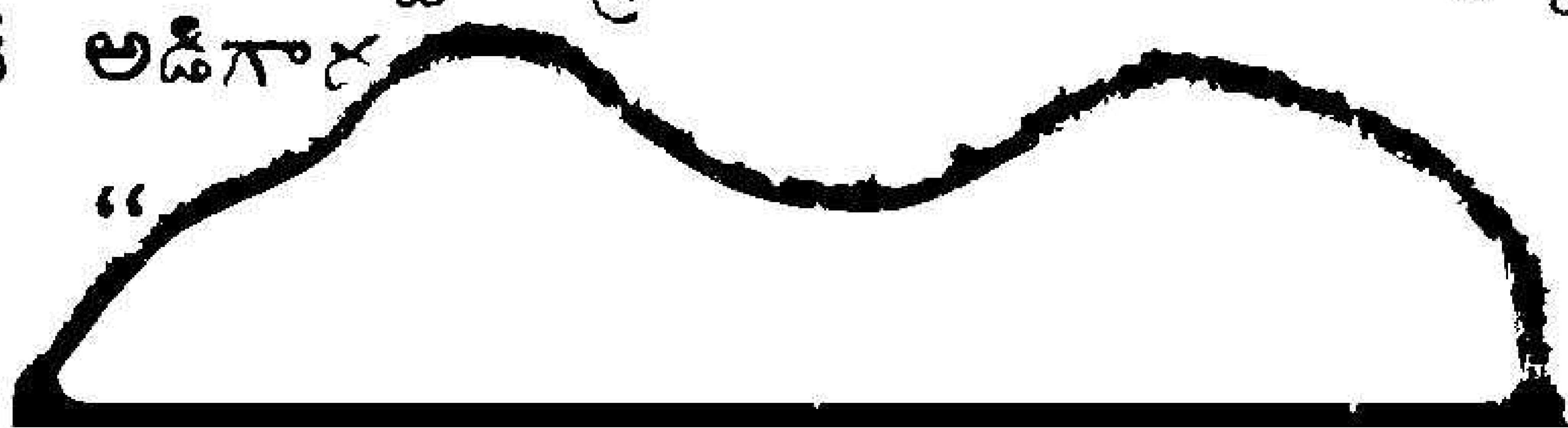
"ఎక్కువ పరిచయం లేదంటున్నావ్ గదా! నీతో ఎందుకు చెప్పవలసివచ్చింది?"

ఈ ప్రశ్నకు సమాధానం చెప్పటానికి అతను కాసేపు సంకోచించాడు. చివరికి నెమ్మదిగా తల పైకెత్తి "నీకు తెలియందేముంది? వొకొక్కరి ముఖంచూస్తే వొకొక్కరికి తమ కష్టాలను వెళ్ళబోసుకో బుద్ధి అవుతుంది. కష్టాలు చెప్పకోటానికి సానుభూతితో అర్ధంచేసుకునే మనిషి దొరకాలి గదా! అలా దొరికినప్పుడు మనస్సు సమయాసమయాలను ఆలోచించదు. పరిచయాపరిచయాలను గమనించదు. కట్టలు త్రెంచుకొని ప్రవహిస్తుంది" అన్నాడు.

అతను పైకి చెప్పకపోయినా, తన సంగతి అతనికి చెప్పే ముందు కోటేశ్వరమ్మ ఈ మాటలు అతనితో అని వుంటుందని నేను ఊహించాను. ఆ మాటలే అతను సొంతంగా నాతో అంటున్నాడు. ఇక నేనేమీ అడగకుండా ఊరుకున్నాను.

"కోటేశ్వరమ్మతో నీకు పరిచయం వున్నదా?" అని అతనే అడిగాడు.

"

"నా సంగతి నీకు తెలుసుగా శ్రీనివాస్. నేను ఇతరులతో తొందరగా పరిచయం చేసుకోగలిగిన స్వభావం గలవాడిని కాదు"

"అయితే మాత్రమేం? కొంతమందితో పరిచయమే ఎడ్యుకేషన్. అనేక గ్రంథాలు చదివినట్లు, అనేక పుణ్యక్షేత్రాలు దర్శించినట్లు. ఈ రెండురోజుల్లో జీవితానికి సంబంధించిన విషయాలు ఆమెవల్ల నేను ఎన్నో నేర్చుకున్నాను. తామరాకుమీద నీటిబొట్టువలె ఆమె జీవితాన్ని నడుపగలదు. నువ్వు ఇందాక అన్నావు చూడు, ఆమె పనులు చేసిపెట్టడంలో బహుసేర్పరి అని. అది నిజమే. పెద్దపెద్ద ధనవంతులు, సంఘంలో పలుకుబడి గలవారు, ఉన్నత పదవుల్లో వున్నవారు, ఎంతమందో ఆమెకోసం రోజూ వొచ్చి పోతుంటారు. పెద్దపెద్ద కార్లు వేసుకొని సాకర్లను వెంటబెట్టుకొని వొచ్చేవాళ్ళు కూడా వున్నారు. వాళ్ళని కోటేశ్వరమ్మ డీల్ చేసే విధం నువ్వు చూచివుంటే అక్కడే మూర్ఛపోయివుందువు" అన్నాడు. ఆని ఆ దృశ్యాలు జ్ఞాపకం వచ్చి కాబోలు,తనలో తానే నవ్వుకున్నాడు. "ఒహో! ఆమె రాజ్యాలు ఏలవలసిన మనిషి" అన్నాడు.

అతను మామూలుగా చిన్న చిన్న విషయాలకు ఆవేశపడే మనిషికాదు. కాని కోటేశ్వరమ్మ విషయం చాలా ఆవేశంగా చెప్పాడు. అతను చెప్పే వైఖరినిబట్టి ఆమెను గురించి ఇంకా వినాలనిపించింది నాకు. కాని లోతుకు దిగి అడిగితే ఏమనుకుంటాడో [illegible] దగ్గ[illegible] [illegible]ంది వొస్తూవుంటారా?"

"చాలా మందేమిటి? వొచ్చేపోయే మనుష్యులకు అంతే వుండదు. అడిగిన కోర్కెలను అడిగినట్లు తీర్చే వొక స్వాములవారిని, అడిగిన వరాలను అడిగినట్లు ఇచ్చే వొక దేవతను దర్శించుకోటానికి వచ్చినట్లు వస్తారు"

"వాళ్ళంతా పనులమీద వొచ్చే వాళ్ళేనా?"

"ఆఁ, అంతా అటువంటివాళ్ళే. కొంతమందికి,వొచ్చి దర్శనం చేసుకువెళ్ళే రోజే పనిలేకపోవచ్చు. ఎప్పుడు పనిపడుతుందో, ముందుగానే పరిచయం చేసుకొనివుంటే మంచిది గదా అనే ఉద్దేశంతో వొచ్చిపోయే వాళ్ళు కొందరు వుంటారు. వొచ్చినవాళ్ళందరూ ముందు ముఖప్రీతి మాటలంతో ప్రారంభిస్తారు.

"తమరి దర్శనం చేసుకుపోదామని వచ్చాను" అంటారు.

"అయ్యొయ్యో, అలా చిక్కిపోయారేం!" అని సానుభూతి వెల్లడిస్తారు.

"తమరి పేరు విన్నాను.చూచి పోదామని వచ్చాను" అంటారు.

"మీావంట్లో కులాసాగావుందా?" అడుగుతారు కొందరు.

"ఎక్కడ చూచినా తమరిపేరే చెప్పుకుంటున్నారు. తమరివంటి ధర[illegible]ర్తులు లేరని అనుకుంటున్నారు. కోటేశ్వరమ్మగా[illegible]" అని కొందరు పల[illegible]

కాని ఆమెకు ముఖప్రీతి మాటలంటే ఇష్టముండదు. "నేను మీ మాటలు నమ్మే స్థితిలో లేను. మీరు వచ్చిన పనే మీతో చెప్పండి" అని నిర్మొగమాటంగా, నిష్కర్షగా అడుగుతుంది. ఈ మాటకు వారు భీతుకుడిచి పసిపిల్లలు తమ కోర్కెలను నంగినంగి మాటలతో వెలిబుచ్చుతారే, అలా వెలిబుచ్చి వెళ్ళిపోతారు. వాళ్లు వెళ్ళగానే ఆమె విరగబడి నవ్వుతుంది. "ఆడదాన్ని గదా, మాయమాటలు చెప్పి పనులు చేయించుకోలేక పోతామా అనే ధీమాతో వస్తుంటారు. పాపం!" అంటుంది. అని పొర్లి పొర్లి నవ్వుతుంది. అలా పొర్లుతూ ఆమె అనుభవించే ఆనందం, ప్రత్యక్షంగా చూడవలసిందేగాని వర్ణించలేం. పసిపిల్ల ప్రవర్తించినట్లు ప్రవర్తిస్తుంది"

"చూచేవాళ్ళకు చేతులోకి తీసుకొని లాలించబుద్ధి కూడా అవుతుందనుకుంటాను" అన్నాను.

అతను నా ఉద్దేశం గ్రహించటానికిగాను, వొక్క క్షణం నిశితంగా నా ముఖంలోకి చూచి "అవును" అన్నాడు.

ఈ "లాలించటం" గొడవ నిజం చెప్పాలంటే నేను అనాలని అనలేదు. అతను కోటేశ్వరమ్మను పసిపిల్లతో పోలుస్తూవుంటే అప్రయత్నంగా నా నోటినుంచి మాట వెలువడింది. ఈ మాటకు శ్రీనివాసరావుకు కోపం రానందుకు నేను మనస్సులో చాలా సంతోషించుకున్నాను.

విషయం మా ... ఉద్దేశంతో ... సుంది వచ్చి పోతుంటారని చ ... చేసి పెడుతుండా కో ...

"చేసి పెట్టేవారికి చేసిపెడుతుంది. లేనివారికి ముఖం ఎదుటే కుండ బ్రద్దలు గొట్టినట్లు నేను చేసిపెట్టనని చెప్తుంది. నేను వచ్చినరోజే ఈ వూళ్ళోవున్న పెద్ద ధనవంతుడు వాకాయన ఏదో ఫ్యాక్టరీకి లైసెన్సు ఇప్పించమనివొచ్చాడు. అతను అంత పెద్ద ధనవంతుడుగదా అని ఆమె ఏమన్నా తొణికిందనుకున్నావా? లేదు. అతనిని నిలబెట్టి తాను కూర్చుని మాట్లాడింది. అంత పెద్దవాడు ఆమెముందు చేతులు కట్టుకొని మాట్లాడుతుంటే చూడటానికి నాకే ఆశ్చర్యం వేసింది. అతనితో నీ కెందుకు లైసెన్సు ఇప్పించాలి. ఇంకా బీద వాళ్ళని హింసించే అవకాశం నీకుకల్పించటానికే గదా? నేను ఇప్పించను" అని ఖండితంగా చెప్పేటప్పటికి అతను తేల గ్రుడ్లు వేశాడు. పాపం అతన్నిచూస్తే నాకే జాలివేసింది. ఆమె చాలా నికార్సయిన మనిషి. అందులో సందేహంలేదు. పెద్దపెద్ద వాళ్ళందరూ ఆమె ఎదురుగా కూర్చోటానికే జంకుతారు. పోనీ ఆమెకేమన్నా పెద్ద పొజిషన్ వుందాఅంటే అదీ లేదు. ఆ మహత్యం ఆమె పర్సనాలిటీలో వుంది. కొంత మందితో కఠినంగావున్న ఈ మనిషి మరి కొంతమంది పట్ల ఎంతో సుహృద్భావం ప్రకటిస్తుంది. వారు అడిగీ అడగక ముందే వారి పనులుచేసి పెడుతుంది. స్నేహానికి ప్రాణం ఇచ్చే మనిషి ఆమె"

"వస [illegible] అనుకుంటాను"

అన్నా [illegible]

టప్పుడు అతని దగ్గరనుంచి దమ్మిడీ పుచ్చుకోకపోగా, తన పేరవున్న ఆస్తికూడా అతనికే వ్రాసియిచ్చి వొచ్చివేసింది"

"పనులు చేసిపెట్టి డబ్బు తీసుకుంటూ వుంటుందని పలువురు చెప్పుకుంటూ వుంటారు" అన్నాను ధైర్యంచేసి.

"వొట్టిది. ఆమాట వొట్టిది" అన్నాడు శ్రీనివాసరావు. "తన డబ్బు ఖర్చుపెట్టి ఇతరులకు పనులుచేసి పెడుతూవుంటుంది. తన కారుతో, తన పెట్రోలుతోనే తిరుగుతూ వుంటుంది. ఆమె ఇంట్లో నిత్యం నలుగురైదుగురు బీదవిద్యార్థులు భోజనం చేస్తుంటారు. కొంతమందికి జీతాలుకూడా కడుతుంది. నీకు చెప్పవలసిన సంగతి మరొకటివుంది. లనుధ్య వాళ పెద్ద మనిషికి ఆమె ఏదో పనిచేసి పెట్టిందట. అతను నేను వుండగానే వెయ్యిరూపాయలు తీసుకువచ్చి పారితోషికంగా తీసుకోవలసిందని ప్రాధేయపడ్డాడు. ఆమె వొద్దంటే వొద్దన్నది. పుచ్చుకునేది ఏదో భగవంతుడి దగ్గర పుచ్చుకోవాలిగాని మనుష్యుల దగ్గర పుచ్చుకోవటంలో అర్థం లేదన్నది. తనకు కావలసింది వొక్క భగవంతుడుతప్ప మనుష్యులెవ్వరూ ఇవ్వలేరన్నది. అయినా అతడు వినలేదు. "మా సంతోషంకొద్దీ ఇస్తున్నాం. మా మురిపెం తీర్చవలసింద"ని బ్రతిమాలాడు. అప్పుడామె ఏం చేసిందనుకున్నావ్? అతని చేతుల్లోనుంచి వెయ్యి [illegible]లూ [illegible]. అతనిని కూర్చోమని చె[illegible] [illegible]ందిని పిలిచింది. అత[illegible] [illegible]సది

వున్నదా? ఇక వెళ్ళండి" అని చెప్పి ఆ పెద్దమనిషిని పంపించి వేసింది. ఇది అక్షరాలా నా కండ్ల ముందు జరిగిన సంఘటన! ఈ కండ్లతో నేను చూచిన సంఘటన!!" అన్నాడు.

"మరి ఆమెకు ఎట్లా గడుస్తోంది?"

"అదే విచిత్రం. పైగా డబ్బంటే ఆమెకు లెక్క లేదు. నీళ్ళ ప్రవాహంలాగు ఖర్చుపెడుతుంది" అన్నాడతను.

నేనిక తరచలేదు. తరచిమాత్రం ప్రయోజనం ఏముంది? డబ్బు రావటాన్ని భగవంతుని చిద్విలాసంక్రింద జమకట్టి మాట్లాడే మనిషితో ఎంత తరచి ఏం ప్రయోజనం? అతను కాస్సేపు కూర్చుని చిన్ననాటి సంగతులు వకేవో గుర్తుకు తెచ్చి మాట్లాడి వెళ్ళిపోయాడు.

వెళ్ళేముందు మరునాడు ఉదయం భోజనానికి రావలసిందని నేను ఆహ్వానించాను.

అతను కొంచం తటపటాయించి, "భోజనానికి మాత్రం రాలేను. ప్రొద్దుపోయేలోగా ఎప్పుడో ఒకప్పుడు వచ్చి చూచిపోతాను" అన్నాడు.

"రేపేమైనా పనివుందా?" అని అడిగాను.

"పెద్దపని ఏమీలేదు," అని నసికాడతను.

"[illegible] లు సరాసరి మా

ఇంట [illegible] విభోజనమైనా

అతను తలవంచుకొని, "ఈ రెండురోజులనుంచీ ఉంటున్నది కోటేశ్వరమ్మ ఇంట్లోనే అయినా హోటల్లోనే భోజనం చేస్తున్నాను. రోజూ ఆమె తనతో భోజనం చెయ్య వలసిందని అడగడం, నేను ఏదో ఒక నెపంతో తప్పించుకోవటం, జరుగుతూ వుంది. ఉదయం నేను ఇక్కడకు బయలు దేరేముందు, ఆమె చాలా నిష్ఠూరంగా మాట్లాడింది. ఇవ్వాళ ఊళ్ళో పనివుండి వెళుతున్నాననీ సాయంకాలం వరకూ తీరదనీ రేపు ఉదయం తప్పకుండా ఆమెతో కలిసి భోజనం చేస్తానని చెప్పి వచ్చాను" అన్నాడు.

"అయితేసరే. వెళ్ళేలోగా మాత్రం వొకసారి నాతో కలిసి భోజనంచేసి వెళ్ళాలి. ఈ విషయం జ్ఞాపకంపెట్టుకో" అన్నాను.

"సరే" అని చెప్పి అతను వెళ్ళిపోయాడు.

అతను వెళ్ళిపోయిన తరువాత నేను చాలాసేపు ఆలోచిస్తూ కూర్చున్నాను. శ్రీనివాసరావు నాకు తెలిసినంత వరకు స్త్రీ వ్యామోహం వున్న మనిషికాదు. అబద్ధాలుఆడే మనిషి అంతకంటే కాదు. కాకపోతే ఒకదానినుంచి వొక దానికి అల్లుకుపోయే స్వభావంవుంది. ఉన్నదానికంటే ఎక్కువ ఊహించుకొని భవ్యహర్మ్యాలు నిర్మించుకుంటూ పోతాడు. కోటేశ్వరమ్మనట్ల ఎంతదూరం ఈ విధంగా అల్లుకు పోతాడో! ఎక [illegible] ఇటువంటి

విషయాలు, [illegible] దుగా

తెలిసినదే! కాని ఎందుకనో నేను విన్న మాటలనుబట్టి ఆమె ఈవిధంగా వుంటుందని నేను ఊహించుకోలేదు.

ఆమె డ్రెస్ చేసుకోవడం చాలా బాగా డ్రెస్ చేసుకుంది. అందులో సందేహం లేదు. అక్కడికి వచ్చినవారి చూపులన్నీ ఆమెమీదే ఉండేఅంత అందంగా ఉంది. అందులో సందేహంలేదు. ఆమె అవయవాలన్నీ తీర్చిదిద్దినట్లుగావుండి పోతపోసిన విగ్రహంలాగుంది. అందులో సందేహంలేదు. ఆమె అస్తమానం వారితో వీరితో మాట్లాడుతూనేవుంది. నవ్వింది నవ్వినట్లే వుంది. కాని ఆమె చూపుల్లో విపరీతమైన దైన్యం గోచరించింది నాకు. తన చుట్టూ జేరినవారితో వొకచెంప మాట్లాడుతూనే ఆమె కళ్లు దూరంగావున్న ఎవ్వరినో వెదుకుతున్నట్లు వున్నాయి. కాసేపు చూడగానే ఏమనిషినీ ఉద్దేశించి ఆమెకండ్లా పని చెయ్యటంలేదని నేను గ్రహించాను. అవి వెతుకుతున్నాయి. అంతే ఎవ్వరినీకాదు.

టీపార్టీ జరుగుతూనేవుంది: అంతా టిఫిన్లు తింటూనే వున్నారు. ఆమె నాలుగయిదుచోట్లకు మారింది. అన్ని చోట్లా ఆమెను ఎరిగినవారు ఎవ్వరో ఒకరు వుంటూనే వున్నారు. వారందరినీ ఆమె పలకరించింది. ఎవ్వరికివారు ఆమె తమ బల్లదగ్గర కూర్చున్నందుకు సంతోషించేవారు. అంతలో ఆ [illegible] ప్రక్క బల్లదగ్గర కూర్చ [illegible]. ఆమె అటు [illegible]

అంతకుముందు ఆమెతో ఎంతో సంతోషంగా మాట్లాడు తున్నవారు, గుసగుసలు ప్రారంభించేవారు.

అటు ఆహ్వానింపబడి, ఇటు ఆహ్వానింపబడి, ఆమె నాకు కనుమరుగైంది. నేను ఆలోచిస్తూ కూర్చున్నాను.

"ఇదే మొదటిసారి చూడటం కాబోలు!" అన్నాడు నా ప్రక్కన కూర్చుని టిఫిన్ తింటున్న మిత్రుడు.

"అవును" అన్నాను యదాలాపంగా.

"మొదటిసారిగా చూచినప్పుడు ఎవ్వరికయినా తల తిరుగుతుంది" అన్నాడు.

అతని మాటలకు నాలో నేను నవ్వుకున్నాను. నేను అప్పుడు ఆలోచిస్తున్నది కోటేశ్వరమ్మ సంగతి కాదనీ, నా స్నేహితుడైన శ్రీనివాసరావు సంగతనీ చెపితేమాత్రం వారు నమ్ముతారా? నమ్మరు. అందుకని నవ్వి ఊరుకున్నాను.

"మనిషి మంచిదనే అంటారు" అన్నాడు నా ప్రక్కన కూర్చున్న మిత్రుడు.

"ఆఁ మంచిదే," అని పెదవి విరిచాడు అతని ప్రక్కన కూర్చున్న వ్యక్తి,

"అయ్యా, నాలుగు డబ్బులు సంపాదిస్తే అంతా మంచివాళ్ళే" అని రాగాలు తీశారు మరొకరు.

తమకం [illegible] వున్న వాళ్ళనిచూ [illegible] ఇటు [illegible]

చటం నేను ఇటీవల మామూలుగా చూస్తున్నాను. కాక పోతే వ్యక్తి ఎటువంటిదైనా, ఇలా మాట్లాడుకోవలసిన అవ సరం ఏముంటుంది?

నేను వారి మాటలు వినిపించుకోనట్లు నటిస్తూ కాఫీ తాగ నారంభించాను.

ఇంతలో ఎవ్వరో నా పేరుపెట్టి పిలిచారు. ఎవ్వరా అని వెనుదిరిగి చూశాను. అక్కడవున్న నౌకర్లలో వొకడు ఫలానివారు మీరేనా అండీ! అని అడిగాడు. అవును అన్నాను. అతను నాచేతికి వొక చీటీ అందించాడు. అది కోటీశ్వరమ్మ దస్కత్తుతో వున్న చీటీ. ఆమె నాకెందుకు చీటీ వ్రాసిందా అని ఆశ్చర్యపడి చదివాను. నాతో కొద్దిగా మాట్లాడవలసినవని వుందనీ, తా నెక్కడ వున్నదీ ఆ నౌఖరు చూపగలడనీ ఆ చీటీలో వ్రాసివుంది. నాకు వ్రాసిందేనా అని చూశాను. నా ఇంటిపేరుతోసహా నా పేరు వ్రాసివుంది. పద వస్తున్నాను అని అతనివెంట బయలుదేరాను.

టీ పార్టీ జరిగింది మేడముందున్న తోటలో. ఆ నౌఖరు నన్ను మేడలోకి తీసుకువెళ్లాడు. మేడ హాల్లో పెద్ద లందరుకూడి ఏవో కబుర్లు చెప్పుకుంటున్నారు. కేంద్రమంత్రి కూడాఅక్కడే వున్నారు. వారిమధ్యవుండి నవ్వుతూ పేలుతూ వుంది కోటీశ్వరమ్మ. నన్నుచూచి ఎదురుగావచ్చి ప్రక్క గదిలోకి తీసుకు వెళ్ళింది. అందరి చూపులూ ఎలెక్ట్రిక్ బల్బ్సుకు మల్లే మా [illegible] ంచాను.

[illegible] ాలున్నాయి.

ఆమె నన్ను కూర్చోమన్నది. నిజంగానే ఆమెలో ఏదో వింత ఆకర్షణ వున్నట్లు నేనప్పుడు కనిపెట్టాను.

"నేను మిమ్ములను ఎట్లా తెలుసుకున్నానా అని ఆశ్చర్యపడుతున్నారు కదూ?" అని అడిగిందామె.

"కొంతవరకు" అన్నాను నేను.

"మీ మిత్రులు మిమ్ములను పేరున పిలుస్తుంటే విన్నాను" అన్నది.

నాకేమీ తోచక నవ్వి వూరుకున్నాను.

"అంతకుముందే మీరు నాకు శ్రీనివాసరావుగారిని గురించి ఉత్తరం వ్రాశారు."

"అవును. అతను వెళ్ళేలోగా మా ఇంటికివచ్చి కన పడి వెళ్తానని చెప్పాడు. రాకపోయేటప్పటికి ఏమయ్యాడో తెలుసుకుందామని మీ ఇంటికి కబురు పంపాను"

ఆమె అకస్మాత్తుగా చూపులను నావైపునుంచి హాల్లో వున్న మనుష్యుల మీదకు త్రిప్పింది. అక్కడ కండ్లతో ఎవ్వరినో వెతుకుతూ. "ఆయన వెళ్ళిపోయాడు" అన్నది.

"ఎక్కడికి వెళ్ళాడో మీకేమన్నా తెలుసా?"

"వెళ్ళేటప్పుడు నాతో చెప్పివెళ్ళలేదు" అన్నది.

"మీతో చెప్పలేదా!"

"లేదు. [illegible] ...మన లేదు.

నాతో చె[illegible] ...ఖరు

"అతను టెక్స్టుబుక్కులు పెట్టించుకునే ప్రయత్నంలో ఇక్కడకు వచ్చాడు. అదేమైందో మీకేమన్నా తెలుసా?" అని అడిగాను. అతను వెళ్ళటానికి కారణం ఏమన్నా తెలుస్తుందేమో అనే ఆశకొద్దీ.

"ఆ విషయం ఆయన నాతో చెప్పలేదు. కాని నాకు తెలిసి, ఆయనకు తెలియకుండా ప్రయత్నించాను. కాలేదు. మీదగ్గర దాపరికం ఎందుకు! ఇతరులు ఏదో అనుకుంటారు గాని, ఇదివరకున్న పలుకుబడి నాకిప్పుడులేదు. ఆయన రెండు సంవత్సరాలముందు వొచ్చివుంటే ఎంత సహాయమైనా చెయ్యగలిగి వుందును" అన్నది.

"తన పుస్తకాలు అప్రూవ్ కాలేదని అతనికి తెలిసిందా?"

"తెలిసే అవకాశంలేదు. నాకుకూడా ఆయన వెళ్ళిన పిదప తెలిసింది"

"నాకంతా అగమ్యగోచరంగా వుంది!" అన్నాను.

"మీరొక పని చెయ్యగలరా?" అని ఎంతో మర్యాదగా అడిగింది.

"ఏంపని?"

"గుంటూరులో మీకు తెలిసినవారు వుండకపోరు. వారెవరికైనా [illegible] వచ్చారో లేదో కను[illegible]

వొకసంగతి

చెప్పండి. అతను గుంటూరు వెళ్ళి వుండడేమో అనే అనుమానం మీకేమన్నా వుందా?"

"నాకు ప్రత్యేకం అటువంటి అనుమానం ఏమీ లేదు. ఉండటానికి కారణంకూడా లేదు. కాని ఆయన స్వభావం చాలా విచిత్రమైంది. ఇంతలో వుబ్బిపోతారు. అంతలో తగ్గిపోతారు. ప్రతి చిన్నవిషయానికి అమితంగా కంగారు పడతారు. అందుకని అకస్మాత్తుగా మనకు తెలియని క్రొత్త నిర్ణయం ఏదన్నా తీసుకొని ఆ క్రొత్త పనిమీద మరెక్కడికన్నా వెళ్ళారేమో తెలుసుకుందామని గుంటూరు వుత్తరం వ్రాయమన్నాను. అంతకంటే ఏమీ లేదు. ఈ విషయం అడగటానికే మీకు కబురుపెట్టాను. మీకు శ్రమకలిగించినందుకు క్షమించండి"

"దాన్దేముంది?"

"ఉత్తరం వ్రాస్తారుకదూ?"

"వ్రాస్తాను"

"సమాధానం రాగానే నాకు తెలియజేయండి"

"అలాగే"

"మరి వొస్తాను, హాల్లోవారు నా కోసం ఎదురు చూస్తున్నారు" అని చెప్పి వెళ్ళిపోయింది. నేను అలాగే కాసేపు కూర్చున్నాను. సిగిరెట్ తీసి ముట్టించాను. నాకండ్ల ముందు ఏదో మిస్టరీ నవల జరుగుతున్నట్లు అనిపించింది నాకు.

కోటే [illegible] రుకు

మంచిగుణాలు వున్నమాట నిజమే. మరీ ఒకొ్కక్కప్పుడు పసిపిల్లవానికి మల్లే వుండి పసిపాప నవ్వంత నిర్మలంగా వుండి కొంతమందిని ఇట్టే ఆకర్షిస్తాడు. ఒకొ్కక్కప్పుడు అతని మాటలు అతి అమాయకంగానూ, స్వచ్ఛంగానూ వుండి సెలయేటి ముర్మర ధ్వనులకువలె మనస్సును ఆకర్షిస్తాయి. ఒకొ్కక్కప్పుడు అతను అతిసామాన్య విషయాలలో మొండి పట్టు పట్టుకొని కూర్చుంటాడు. అటువంటప్పుడు పసిపిల్లవాడు మారాం చేస్తున్నట్లు కనపడి బుజ్జగించ బుద్ధి అవుతుంది. అతని కోపంకూడా విచిత్రమైందే. అతనికి ఏ సందర్భంలో కోపం వాస్తుందో, ఏ సందర్భంలో రాదో ముందుగా చెప్ప లేం. మనజోటివాళ్ళకు మామూలుగా కోపం వచ్చే విషయా లను అతను నవ్వి వొదిలిపెడతాడు. కోపం బొత్తిగా రానవసరం లేని సందర్భాలలో, కోపం తెచ్చుకొని, ఎగిరి పడతాడు.

కోపం వచ్చినప్పుడు మాత్రం ఎంత పెద్దవాడినైనా, ఎంత మాటైనా ఇట్టే అనేస్తాడు.

ఈ ప్రపంచం అంతా నా మీదే నడుస్తూ వున్న దనుకుంటున్న బ్రహ్మాండ నాయకుణ్ణి పట్టుకొని, "మీకు బొత్తుగా బుద్ధిలేదండీ" అని అనగలడు. చూచిన వారినందరినీ ముగ్ధులను చెయ్యగలిగిన వొక నవమోహనాంగిని పట్టుకొని, "మీరు మానవజన్మ ఎత్తకపోతే లోకానికి ఏమన్నా నష్టం

శ్రీనివాసరావుకి గిట్టినట్టుగా లేదు. సన్మానసభలో మినిస్టరు మాట్లాడుతూవుండగా, సభికుల్లో కూర్చుని, మినిస్టరుగారి ఉపన్యాసం ఆలకిస్తున్న శ్రీనివాసరావు వొకప్రశ్న చిన్న కాగితం ముక్కమీద వ్రాసి వారికి పంపాడు. మినిస్టరు ఉపన్యాసం చెపుతున్న ఆవేశంలో వుండి, కాగితంలో ఏమున్నదీ కూడా చూచుకోకుండా బిగ్గరగా చదివాడు. ఆ కాగితంలో ఇలావుంది. "మినిస్టరుగారూ, వొక చిన్న ప్రశ్న. ఈ మినిస్టరుగిరి పోయింతరువాత, మీరుకూడా మాకుమల్లే, హోటల్లో అరకప్పు కాఫీ త్రాగి, బావుటాబీడీ కాలుస్తూ రోడ్లమీద తిరుగవలసిన వారేగదా! నిన్న మొన్నటిదాకా కలిసి మనం ఇటువంటి పనులుచేసిన వాళ్ళమేగదా! ఇంతలో ఒకరోజు పొద్దున్నే మాకు నీతులు ఉపదేశించే సామర్థ్యం మీకు ఎక్కడనుంచి వొచ్చిందండీ?" ఇదీ ఆ చీటిలోవున్న మాటలు.

చీటిలోని మొదటివాక్యం చదివేటప్పటికి మినిస్టరుగారు ప్రమాదాన్ని పసికట్టి చదవటం ఆపటానికి ప్రయత్నించారు. కాని జనం ఆపనిస్తేనా? "పూర్తిగా చదువవలసిందే!" అని పట్టుబట్టి, గోలచేసి మినిస్టరుతో సాంతం చదివించారు. ఇక ఆ రోజు మినిస్టరు నీతులు చెప్పిందీలేదు. ప్రజలు విన్నదీ లేదు. పెద్దగోలతో మీటింగు ముగిసింది. ఆ గోలమధ్య "శ్రీనివాసరావుకీ జై" అని నినదించిన వారుకూడా లేకపోలేదు.

అతను చేయాల్సిలని ... చేస్తాడో మతం చెప్పలేంగా ... స్తూ వుంటారు. తాన ... ,

మనస్సులో మెదిలే ఆలోచనలను తెలుసుకోవటం బ్రహ్మ తరంకూడా కాదు. ఆక్షణం బుద్ధని విగ్రహంలాగ అతి మనోహరంగా కనబడతాడు.

ఇటువంటి గుణాలు చాలా వున్నాయి అతనిలో. అయితే ఈ గుణాలలో, నా హేతువాద బుద్ధికి అందినంతవరకు, కోటేశ్వరమ్మను ఆకర్షించి అతనిలో ఇన్టరెస్టు కలిగించే గుణం వొక్కటీ లేదు.

కోటేశ్వరమ్మ నవనాగరిక నారీమణి. నవనాగరిక నారీలోకానికి చూడామణిగా విలసిల్లాలని నిత్యం ప్రయత్నించే మనిషి. రెండుచేతులా డబ్బు ఆర్జించటం, జీవితంలోవున్న భోగాలను తనివితీరా అనుభవించటం, పదిమంది మెప్పులను పొందటం ఆమె ఆదర్శం. శ్రీనివాసరావు జీవితానికి ఆసరాగా వున్న నైతిక విలువలంటే ఆమెకు నమ్మకంలేదు. నమ్మకం లేకపోగా ఎగతాళికూడా. ముందుకు తోసుకు పోవటమే ప్రస్తుతం ఆమె అనుసరిస్తున్న విధానం. ఆ గ్రూపులో ఎక్కడికన్న ప్రశ్నకు తావేలేదు.

ఇటువంటి మనిషికి శ్రీనివాసరావుమీద ఎందుకు ఇన్టరెస్టు కలిగింది. ఇన్టరెస్టు కలిగిన మాటమాత్రం వాస్తవం. ఇన్టరెస్టే కలిగివుండకపోతే అతని విషయం కనుక్కోటానికి ఆమె ఇంత తాప[illegible]. నాబోటివాడు అతని ప్రసక్తి [illegible]కు అంత ఇన్టరెస్[illegible]తను ఆడ

చన్నీళ్ళ స్నానం చేస్తాడు. ఎప్పుడూ ముతకఖద్దరు దుస్తుల్లో వుంటాడు. కుంకుమబొట్టు పెడతాడు. జుట్టుకూడా అటు గిరజాలకూ, ఇటు క్రాపుకీ మధ్యస్థ రూపంలో వుంటుంది.

సిగిరెట్‌మీద సిగిరెట్ వెలిగిస్తూ ఆలోచిస్తూ కూర్చున్నాను. టీ పార్టీకి వచ్చిన కేంద్రమంత్రి ఉపన్యసిస్తున్న సంగతికూడా నా గమనంలో లేదు. హాల్లో కరతాళధ్వనులు చెలరేగినై.

* * *

మరునాడు గుంటూరులోవున్న నా మిత్రునికొక ఉత్తరం వ్రాశాను. శ్రీనివాసరావు గుంటూరులో వున్నదీ లేనిదీ వెంటనే తెలియజెయ్యమని. అతని దగ్గరనుంచి వెంటనే సమాధానం వచ్చింది. శ్రీనివాసరావు గుంటూర్లో లేడట, హైదరాబాద్ వెళ్తున్నానని చెప్పి షుమారు పదిరోజుల క్రిందట బయలుదేరాడట. ఇంకా ఇంటికి తిరిగిరాలేదట.

ఈ విషయం అనాడే నౌఖరుద్వారా కోటేశ్వరమ్మకు తెలియజేశాను. ఆ నౌఖరుద్వారానే వొకసారి తనను వచ్చి కలువవలసిందని నాకు కబురుచేసింది కోటేశ్వరమ్మ. ఆ సాయంకాలం నేను తీరికచేసుకొని ఆమె ఇంటికి వెళ్లాను.

ఆమెయిల్లు పబ్లిక్‌గార్డెన్సుకి దగ్గరలోవుంది. ఆ మధ్యనే పెద్ద స్థలంకొని [illegible] యిన ఇల్లు కట్టించింది. [illegible] క్కలు

ఆవరణలోకి అడుగు పెట్టగానే, ఆ ఇంటి యజమానురాలు మంచి అభిరుచి కలదని స్పష్టపడుతుంది.

నేను వెళ్ళేటప్పటికి ఆమె, గదిలో వొక సోఫాలో పడుకొని వుంది. ఆకుపచ్చ జార్జెట్ చీరకట్టుకొని, అదేరంగు రవికె తొడుగుకొని వుంది. మనిషి చాలా గజిబిజిగావుంది. జుట్టుకూడా దువ్వుకొనిలేదు.

"రండి" అన్నది.

నేను దూరంగావున్న మరొక సోఫాలో కూర్చున్నాను.

"ఇలా కూర్చోండి" అని తనకు దగ్గరగావున్న కుర్చీ చూపింది.

"కాఫీ త్రాగుదువుగాని" అన్నది.

"ఇప్పుడేమీ వొద్దు" అన్నాను.

కాని ఆమె నామాట వినిపించుకోలేదు, నౌఖరుతో కాఫీ పట్టుకురమ్మని చెప్పి, "మీరు కాఫీ త్రాగుతూవుండండి. నేను క్షణంలో వస్తాను. పబ్లిక్ గార్డెన్స్‌కి వెళ్దాం" అన్నది.

ఇక నాకు మాట్లాడే అవకాశం ఇవ్వకుండా ఇంట్లోకి వెళ్ళింది.

నా ... బల్లమీద వుంచాడు ... ర్చున్నాను.

... కు వున్న

చిత్రాలూ చూచి, కోటేశ్వరమ్మ అభిరుచిని మనస్సులో మెచ్చుకున్నాను. ఆమెకు డబ్బుకుకూడా ఏమీ లోటు లేదని నిశ్చయించుకున్నాను.

అంతలో ఆమె పబ్లిక్ గార్డెన్స్‌కి వెళ్ళటానికి ముస్తాబైవచ్చింది. ముస్తాబైవచ్చిన ఆమెనుచూచి నేను నిర్విణ్ణుడనయ్యాను. టీపార్టీలో చూచినప్పుడు వున్న తళుకులు ఇప్పుడామె అలంకరణలో లేవు. మానపూర్వ అలంకరణా వైభవం ఆమెలో దీప్తిచెందింది. బెనారెస్ పట్టుచీరె కట్టింది. జరీ అంచు జాకెట్ తొడిగింది. నొసట పెద్ద కుంకుమబొట్టు పెట్టింది. మధ్యపాపిట తీసి, జుట్టు ముడివేసి, ముడిచుట్టూ పువ్వులు తురిమింది. టీపార్టీలో కనుపించిన ఆమూర్తికి ఈ మూర్తికి ఎంతతేడా! ఆ మూర్తి పదును చురకత్తివలెవున్నది. ఈ మూర్తి మంగళహారతివలె వున్నది. ఆ మూర్తి విద్యుల్లత వలె వున్నది. ఈ మూర్తి వెన్నెలవత్తివలె వున్నది.

నిర్ఘాంతపోయి చూస్తున్న నన్నుచూచి ఆమె నవ్వింది "వెళ్దాం" అన్నది.

ఇద్దరం పబ్లిక్ గార్డెన్స్‌కి నడిచేవెళ్లాం. వొకరాతిమీద కూర్చున్నాం. ఎదురుగా లేళ్లూ, దుప్పులూ కనుపిస్తున్నాయి. ప్రక్కన భల్లూకాలున్నాయి. మేముకూర్చున్నరాయి కొలను మెట్లదగ్గరది. కొలను అంచుల్లో మొసళ్ళు తిరుగుతున్నాయి. వొకప్రక్క ఖైదు [illegible] రాచుకుంటున్నాయి.

ఆ [illegible]

జంతువులను చూడటానికి బడిపిల్లలుగానీ పల్లెటూరి స్త్రీలు గానీ రాలేదు.

ఎదురుగా వున్న పచ్చికబయలుమీద వొక ప్రేమి కులజంట కూర్చొని వుంది. కూర్చోవడంలో మైమరచి కూర్చొనివుంది.

ఆమె వున్నట్టువుండి, హఠాత్తుగా, "శ్రీనివాసరావు ఎక్కడికి వెళ్లిందీ చెప్పరూ!" అని అడిగింది.

"నిజంగా నాకు తెలియదు" అన్నాను.

ఆమె వొక్కక్షణం ఆలోచించి, "నన్ను గురించి మీ కేం చెప్పాడు?" అని అడిగింది.

"మీరంటే అతనికి చాలా అభిమానం. చాలా గొప్పగా చెప్పాడు" అన్నాను.

ఆమె వొక్క నిట్టూర్పు విడిచి ఊరుకుంది.

"ఏదోపనిమీద వెళ్ళివుంటాడు. ఎందుకు అతను వెళ్ళిపోవటాన్ని గురించి మీరింత ఆతురతపడుతున్నారో నాకు అర్థంకాకుండావుంది" అన్నాను.

"ఆయన ఈ జనాన్ని వొదిలిపెట్టి ఏ మహారణ్యాల లోకో, ఏ పర్వత సానువులలోకో వెళ్ళిపోయి వుంటాడని నా అనుమానం" అన్నదామె.

హాస్యం ఆడుతున్నదో, నిజంగా మాట్లాడుతున్నదో అర్థంకాక, ఆ [illegible] ణం పరిశీలనగా చూశాను. ఆమె ని [illegible] యున్నదనిపించి, "[illegible]" అని అడి

"ఆయన నన్నొక దేవతగా ఊహించుకొనివుంటారు. కాదని తెలిసి ఆశాభంగంచెంది, భరించలేక వెళ్ళిపోయి వుంటాడు. అందుకనే ఆయన గుంటూరు వెళ్ళివుంటాడని నాకు అనుమానం కలిగింది. నాఅనుమానం నిజమే అయింది అన్నది.

ఆమె మాటలకు నేనేం బదులుచెప్పగలను? వింటూ కూర్చున్నాను.

"మీకొక సంగతి చెపుతాను. ఆ సంగతి చెప్పటానికే మిమ్మలను రమ్మన్నాను. మీరు నన్ను అపార్థం చేసుకోవద్దు" అన్నది.

"చెప్పండి"

"నేను శ్రీనివాసరావుగారిని ప్రేమిస్తున్నాను. ఇంత జీవితం చూచిన నాకు ప్రేమ ఏమిటా అని మీరు ఆశ్చర్య పడనవసరంలేదు. నన్ను చూచుకుంటే నాకే ఆశ్చర్యంవేస్తూ వుంది. కాని హృదయ పూర్వకంగా ప్రేమిస్తున్నమాట నిజం, ఈ ప్రేమ ఇప్పటిదికాదు. ఆయనను గుంటూరులో మొదటిసారిగా చూచినప్పుడే కలిగింది. అందుకనే హైదరాబాద్ రావలసిందనీ, మా ఇంట్లో దిగవలసిందనీ ఆహ్వానించాను, అలాగే వారు వచ్చారు. కాని దురదృష్టవశాత్తు నన్ను దేవతగా పూజించటం మొదలుపెట్టారు..." అన్నది.

తదేక ధ్యానంగా వింటున్న నన్ను చూచి, "పూజించే వారుపూజిస్తేమాత్రం అస[illegible] నటించటం కష్టంకాదుటండీ?[illegible]

సమా[illegible] మే"

[illegible]

"నేను దేవతనేమిటి. నా మొహం" అని నేను అప్పు డప్పుడూ అంటూనే వుండేదాన్ని. దానికి ఆయన 'దేవత లను తాము దేవతలమని తెలియదు, ఆ సంగతి మనుష్యులకు తెలుస్తుంది' అనేవారు. ఇక ఆ మనిషికి ఏం చెప్పగలం? "వొకరోజు..." అంతవరకు చెప్పి ఏమనుకున్నదో ఆపివేసింది. ఆమే చెపుతుందని నేను కొంచంసేపు మౌనంగా కూర్చు కూర్చున్నాను. కాని చెప్పలేదు,

చివరికి, "తరువాత ఏంజరిగింది?" అని నేనే అడిగాను.

"జరగటానికి ఏముందిలెండి?" అన్నది.

ఆమె ధోరణినిబట్టి ఇక ఆమె చెప్పదలచుకోలేదని నిశ్చయించుకున్నాను.

"అయితే మీరుమాత్రం నాకొక పనిచేసిపెట్టాలని ప్రార్థిస్తున్నాను. వారు కనుపిస్తే తప్పకుండా నా దగ్గరకు పంపండి. అవుసరమైతే మీరు వెంటపెట్టుకొని తీసుకురండి" అన్నది.

"అలాగే" అన్నాను.

ప్రక్కనవున్న కోతులు కిచకిచలాడుతున్నాయి. ఎదురుగావున్న లేళ్ళు దువ్వాలూ చెంగుచెంగున దూకు తున్నాయి. పచ్చికబయలుమీద కూర్చున్న ప్రేమికులు వొకరినొకరు చూసుకుంటున్నారు, నవ్వుకుంటున్నారు. మళ్ళీ చూసుకుంటు[illegible] నవ్వుకుంటున్నారు.

"ఈ ప్రేమ ఎంత

విచి[illegible]

మేము ఇంటికి తిరిగి వచ్చేటప్పటికి రాత్రి తొమ్మిది గంటలైంది. అంటే అప్పటివరకూ మేము పబ్లిక్‌గార్డెన్స్‌లో లేము. తనతోపాటు కాఫీతాగవలసిందని ఆమె కోరగా టాక్సీవేసుకొని సికింద్రాబాదులో వొక పెద్ద హోటలుకి వెళ్ళాం. అక్కడి వాళ్ళంతా ఆమెను చాలా గౌరవించారు. ఆమె వారికి చిరపరిచితురాలు లాగవుంది.

"మీ రేమన్నా తీసుకుంటారా" అని అడిగింది.

ఆ ప్రశ్నకు సరైన అర్థం నాకు మొదట్లో తెలియ లేదు. తరువాత ఆమె మద్యంసేవించటాన్ని గురించి అడు గుతూవుందని, "నాకు అలవాటులేదు. పుచ్చుకోవాలని వుంటే మీరు పుచ్చుకోండి. నాకు అభ్యంతరంలేదు" అన్నాను.

"వొకప్పుడు పుచ్చుకునేదాన్ని. ఇటీవల మానివే శాను" అన్నది.

ఎందుకనోగాని. "ఎప్పట్నుంచి?" అని అనగబుద్ధి అయిందినాకు, అడిగాను.

ఆమె చిరునవ్వు నవ్వుతూ, "మీమిత్రునితో స్నేహం అయినప్పటినుంచి" అన్నది.

ఇద్దరం కాఫీతాగాం, బిస్కట్లు తిన్నాం. టాక్సీవేసు కొని తిరిగి ఇంటికి వచ్చేటప్పటికి తొ[illegible] గంటలయింది. టాక్సీకి నేను డ[illegible] ఇచ్చి పంపింది.

"కాసేపు కూర్చొని వెళుదురుగాని" అని చెప్పి నన్ను లోపలకు తీసుకువెళ్ళింది. ఆమె ఎంత ఒంటరితనం అనుభవిస్తూవుందో ఇప్పుడు నాకు అర్ధమైంది. నౌఖరు ఎక్కడో పడుకొని నిద్రపోతున్నాడు. లైట్లు వేసేవాళ్ళుకూడా లేరు. ఇల్లు అతి నిశ్శబ్దంగావుండి, భయం కొల్పుతూవుంది. ఆమె లైటు వేసేటప్పటికి ఒక్కసారిగా కండ్లు జిగేల్ మన్నయి. ఆ కాంతిలో ఆ ఇల్లు వున్నదానికంటే పెద్దదిగా కనుపించింది. ఆ ఇంటో ఆమె ఒక్కర్తే ఎలా వుంటూ వుందా అనిపించింది.

ఆమె నా భా ంలను గ్రహించినట్లుంది. "నేను ఎంత ఏకాంత జీవితం గడుపుతున్నానో ఇప్పుడు మీకు అర్థమయి వుంటుంది" అన్నది. అప్రయత్నంగా ఆమె కన్నులు జలమయమైనై.

"ఒకొక్కప్పుడు ఈ ఏకాంత జీవితాన్ని మరచి పోవటానికే నేను విచ్చలవిడిగా తిరుగుతున్నానా అని అని పిస్తూ వుంటుంది నాకు" అన్నది. నాకీజీవితంమీందపూర్తిగా విసుగుపుట్టింది" అన్నది. కన్నీరు బొటబొట కార్చింది

నాకు ఆమెను ఓదార్చాలనిపించింది కాని ఎలా ఓదార్చగలను? స్తబ్ధుడనయి కూర్చున్నాను.

ఆమె కన్నీరు తుడుచుకుంటూ, "ఒకసారి లోపలికి రండి!" అన

రు. ఆ గదిలో

వున్న ళ్ళింది. ఆ

మైన ముఖం ప్రశాంతతను వెడల్గక్కుతున్న చూపులు. ఫోటో చుట్టూ పూలమాల వేసివుంది. ముఖానవున్నట్లు అద్దం మీద కుంకుమ బొట్టుపెట్టి వుంది.

"ఈ ఫోటో నా భర్తది" అన్నదామె.

నాకు శ్రీనివాసరావు చెప్పిన మాటలు జ్ఞాపకం వచ్చినయి. అప్పుడతని మాటలు నేను నమ్మలేదు. పైగా కోటేశ్వరమ్మ అతనికేవో మాయమాటలు చెప్పి మోస పుచ్చిందనుకున్నాడు. ఇప్పుడు ఆమె ఏమిచెప్పినా నమ్మటా నికి సిద్ధంగా వున్నాను.

"ఈయన ఎంతో దొడ్డవాడు. నాబోటిది నమ్మలే నంత క్షమాబుద్ధిగలవాడు. నిరంతరం నా శ్రేయస్సునే కాంక్షించేవాడు. అటువంటి ఈయన్ని నేను విడిచిపెట్టను. ఎందుకో తెలుసా? భోగాలకు దాసుడుకాదని. భగవంతుడు ఇచ్చినదానితో తృప్తిపడతాడని ఆయన అప్పుడే అన్నాడు. ఎందుకే హాయిగా వెళ్ళమారే బ్రతుకుని రచ్చకు ఈడ్చు కుంటావు' అని. కాని నేనాయన మాటలు వినలేదు. ఏదో స్వేచ్ఛను అనుభవిద్దామనుకున్నాను. లోకంలోవున్న భోగా లనన్నిటినీ అంకంలోకి తెచ్చుకుందామనుకున్నాను. పర్యవ సానం ఈ ఏకాకి బ్రతుకు [illegible] బ్రతుకుతున్నదీ తెలియదు. ఎవ[illegible] బ్రతుకు మీద నిరా[illegible]చ్చి,

స్సుకి కాస్త ప్రశాంతత చిక్కుతుంది. నన్ను అర్థంచేసుకొని ఎంతో సానుభూతితో దయతో చూస్తున్నట్లు వుంటుంది. ఆ ముఖం..."

"ఆయన వున్నారా?" అని అడిగాను.

"లేకేం?"

"ఇక్కడకు వస్తుంటారా?"

"మొదట్లో వచ్చి కష్టసుఖం కనుక్కొని వెళ్తుండే వారు. కాని ఇప్పుడున్న వారి భార్యకు వారు నా దగ్గరకు రావటం ఇష్టం వుండేదికాదు. ఆయన జీవితానికి లేనిపోయిన వొడుదుడుకులు తెచ్చిపెట్టటం ఎందుకని నేనే రావద్దన్నాను. అప్పటినుంచి వారు రావటం లేదు. కాని వారు ఎక్కడున్నా నా శ్రేయస్సును కాంక్షిస్తూ వుంటారనే నమ్మకం నాకుంది. వారి స్వభావం అటువంటిది. అటువంటి స్వభావమే శ్రీనివాసరావుగారిదీని. అందుకని వారిని చూడగానే ఇట్టే ఆకర్షించబడ్డాను. వారిని ఆకర్షించటానికి కొన్ని అబద్ధాలు కూడా చెప్పాను. వారు నేనుచెప్పిన ప్రతిఅక్షరం నమ్మారు. కానీ తీరా నా మనస్సులోని ప్రేమను ప్రకటించేటప్పటికి తబ్బిబ్బుపడి వొదిలి వెళ్లారు అన్నది.

"... లోచించటం మంచి

పని కా

"అతను ఇటువంటి వ్యవహారాలకు విముఖుడు. పైగా భార్యాపిల్లలు గంపెడు సంసారం గలవాడు."

"సంసారం లేనివారెవరున్నారు. నేను ఒకదాన్ని తప్ప" అని పక్కమీదపడి కన్నీరు మున్నీరుగా ఏడ్చింది. కాసేపటికి ఏడుపు మానింది. అలాగే సొమ్మసిలి నిద్రపో యిందేమో అనుకున్నాను.

నేను అలా అనుకుంటూ వుండగానే లేచి జుట్టుసర్దు కుంటూ, "నన్నేదో పిశాచం ఆవహించినట్లువుంది. లేకపోతే ఇంతకుముందు ఎవ్వరి దగ్గర నా గొడవలు చెప్పుకోనిదాన్ని మీతో ఎందుకు చెప్పుకుంటాను! ఇక మీరు వెళ్ళండి. మీకు లేనిపోయిన శ్రమ ఇచ్చాను" అన్నది.

నేను నెమ్మదిగా లేచి బయటకు వొచ్చివేశాను. బయట పిండి ఆరబోసినట్లు వెన్నెల కాస్తూవుంది. చల్లనిగాలి వీస్తూవుంది. వాతావరణం చాలా ప్రశాంతంగా వుంది. కొద్ది రిక్షాలు మాత్రమే అటూ ఇటూ తిరుగుతున్నాయి. నా మన స్సును ఎనలేని విచారం క్రమ్ముకొని వుంది. పైకి అంత చక్కగా కనపడిన కోటేశ్వరమ్మ ఇల్లు వొక భూత గృహ మేమో అనిపించింది. ఆ ఇంటి వొంటరితనం అగ్నిజ్వాలల వలె రేగి ఆలోచించుకున్నకొద్దీ కసిరికొట్టింది. అకస్మాత్తుగా ఆ వొంటరితనాన్ని భరించలేక కోటేశ్వరమ్మ ఎప్పుడో వొక ప్పుడు ఆత్మహత్య చేసుకోకపోదని [illegible]. ఆవూహతో శరీరం గడగడ [illegible] లేదు. రిక్షాలో కూ[illegible]

ఇది జరిగిన కొద్దిరోజులవరకూ నాకు మళ్ళీ కోటే శ్వరమ్మ కనుపించలేదు. శ్రీనివాసరావు సంగతి తెలియలేదు. అంతలో నాకు అనంతపురం ట్రాన్స్‌ఫర్ వొచ్చింది. సంవత్సరం మధ్య కదిలిస్తే పిల్లలచదువు చెడుతుందని కుటుంబం హైదరాబాదులో నేవుంచి నేను అనంతపూర్ వెళ్లి డ్యూటీలో జాయిన్ అయ్యాను. నా కష్టసుఖాలు చెప్పుకొని మళ్ళీ తొందరలోనే హైద్రాబాదు వేయించుకోవాలనే ఆశకూడా వొకటి వుంది. ఇదిగో అదిగో అంటూనే అధికారులు సంవత్సరం రోజులు గడిపారు. నాకు విసుగుపుట్టి, సెలవుపెట్టి హైదరాబాద్ వచ్చాను.

మా ఇంట్లోవాళ్ళకి భగవద్భక్తి కొంచం ఎక్కువ. పూజలూ, పునస్కారాలూ, వ్రతాలూ, ఉపవాసాలూ; చేస్తూ వుంటారు. హైదరాబాద్‌కి ఇరవై ముప్ఫయిమైళ్ళ దూరంలో యాదగిరి గుట్ట అనే పుణ్యక్షేత్రంవుంది. ఆక్షేత్రం తెలంగాణాలో చాలా ప్రసిద్ధికెక్కినట్టిది. అక్కడవున్న కొండమీద నృసింహస్వామి దేవాలయం వుంది. ఆ స్వామి భక్తత్రాణ పరాయణుడని ప్రతీతి. అక్కడ ప్రతిఏడూ అతి వైభవంగా ఉత్సవాలు జరుగుతుంటై. ఆ ఉత్సవాలకు ఎక్కడెక్కడనుంచో ప్రజలు బండ్లు కట్టుకొని అనేక కష్టాలకు వోర్చి వస్తుంటారు. అప్పుడా దేవలయోత్సవాలు జరుగుతున్నరోజులు. [illegible] నాక [illegible] గొప్పస్వాములవారు ఆ కొండవి [illegible] ర్శనం చేసుకోవ [illegible] క తీసుకు

ఆమె ఎక్కువ కోరికలుకోరే మనిషికాదు. నాకు సెలవులు అన్నప్పుడూ దొరకవు, ఇప్పుడీ రెండూకలిసివచ్చినై. ఇంతకంటే మంచి అదును దొరకదని నేను అంగీకరించాను.

నా భార్యా, నేనూ, పిల్లలూ – అందరం యాదగిరి గుట్ట బయలుదేరాం. ఋష్యశృంగుని సంతతివాడైన యాదవ మహర్షి దుర్గమారణ్యాంగావున్న ఈ ప్రదేశంలో తపస్సు చేశాడనీ, ఆయన తపస్సుకు మెచ్చి, నృసింహస్వామి ఇక్కడ ఆయనకు ప్రత్యక్షమైనాడనీ ప్రతీతి. అందువల్ల ఈ ప్రదేశాన్ని పరమ పూజ్యంగా భావిస్తారు ప్రజలు.

అసలే ఆ కొండనెక్కే మార్గం సుగమమైందికాదు. ఆ రోజు జనసమ్మర్దం మరీ ఎక్కువగా వుండటంవల్ల కొండ ఎక్కటం మాకు కష్టమే అయింది. కొండపైన కోలాహలం మరీ ఎక్కువగా వుంది. భజనలతో, హరికథలతో, వేద పఠనంతో, యాత్రికుల కేకలతో కొండపిక్కటిల్లుతూ వుంది. అక్కడ యాత్రికులకు మంచి వసతులున్నాయి. మేము వొక వసతిగృహం ప్రత్యేకం అద్దెకు తీసుకొని అందులో మకాంపెట్టాం. స్నాన సంధ్యాదులు తీసుకొని స్వామి దర్శ నార్థం బయలుదేరాం. స్వామివారి విగ్రహం ఒక గుహలో వుంది. వారిని దర్శించుకొని, కానుకలు చెల్లించుకొని తిరుగ వస్తూవుండగా అచలపరిపూ [illegible] స్వాముల వారి ప్రసక్తి [illegible] లతో దగ్గరలోనే [illegible] వారి

వారు నా కండ్లకు సిద్ధస్వరూపులుగానే కనుపించారు. వారిచుట్టూ భక్తులూ, శిష్యులూ పరివేష్టించి తన్మయత్వంతో భజనలు చేస్తున్నారు.

హఠాత్తుగా స్వాములవారి చెంతనకూర్చుని పరవశత్వంతో భజన నడుపుతున్న ఒక శిష్యునిమీందకు నా దృష్టిమళ్ళింది. అతనిని ఎక్కడో చూచినట్లనిపించి తదేక ధ్యానంతో పరికించాను. అతను శ్రీనివాసరావు అనే విషయం తటుక్కున తట్టింది. అతను కాషాయాంబరాలైతే ధరించలేదుగాని, కేశఖండనం చేయించుకొని వున్నాడు. అందువల్లే వెంటనే గుర్తుపట్టలేదు.

అతన్ని చూచేటప్పటికి నా ఆశ్చర్యానికి అంతు లేకుండా పోయింది. అతను ఎప్పుడు జేరాడీస్వాములవారి శిష్యవర్గంలో! ఈ భజనలేమిటి? ఈ అవతారం ఏమిటి? పైగా అతని వైఖరిచూస్తే స్వాములవారి ప్రధాన శిష్యుల్లో ఒకడుగా కనుపిస్తున్నాడు. మైమరచి అందరితోపాటు తనూ కీర్తనలు పాడుతున్నాడు. వచ్చినవారికి స్వాములవారి దర్శనం ఇప్పిస్తున్నాడు. వారి పాదధూళి పంచిపెడుతున్నాడు. ఈ స్వామిభక్తి భావాన్ని పట్టుకొని అలుకుపోతున్నాడని గ్రహించాను. ఎక్కడ ఆగుతాడో ఆ పరమాత్ముడికే తెలియాలి,

స్వాములవారి దర్శనక్రతువు పూర్తవగానే నా భార్యనూ [illegible] నేను అతనితో మాట్లా[illegible]కి స్వాముల వార[illegible]ని, శాంస

విశ్రాంతికి భంగం కలిగించకుండా కాపాడే ప్రయత్నంలో వున్నాడు శ్రీనివాసరావు.

నన్ను చూడగానే వొక్కక్షణం తటపటాయించి, "నువ్వు వొచ్చావా? మంచిపనిచేశావు" అన్నాడు.

"నువ్వు స్వాములవారితో ఎన్నాళ్ళనుంచి వుంటున్నావు."

"వారి ఆశ్రమంలో జేరి సంవత్సరమయింది."

"ఇక వారితో ఉండిపోదలచావా?"

ఈ నా ప్రశ్నకు అతను చిరునవ్వునవ్వి. "ఈ మహదానందాన్ని ఒక్కసారి రుచిచూచినవాడు, విడిచిపెడతాడా పిచ్చివాడా?" అన్నాడు.

అతనికి స్వాములవారి శుశ్రూషతోపాటు అధ్యాత్మిక వచుల పదాడంబరంకూడా పట్టుబడినందుకు విచారించి "ఈసంగతి ఇంటికి తెలియజేశావా?" అని అడిగాను.

"ఎక్కడ ఉంటున్నదీ తెలియజెయ్యలేదుగాని, ఆశ్రమంలో జేరుతున్నాననీ, ఇక నా మీద ఎటువంటి భ్రమలూ పెట్టుకోవద్దనీ వ్రాశాను."

వెంటనే ఇంటిదగ్గర అతని భార్యా పిల్లలూ పడే వేదన నాకు గుర్తుకువచ్చి మనస్సు చీకాకుపడింది. తమ మీద ఆధారపడిన [illegible] రగిలించి వీకుబావుకు [illegible]

"ను[illegible]కేం

"అన్నిటికీ ఆ పరాత్పరుడే వున్నాడు." అని చేతులు పైకెత్తి ఆకాశాన్ని చూపుతూ సమాధానం చెప్పాడు.

"అన్నివిషయాలకు మల్లె ఈ విషయంలోకూడా నువ్వు తొందరపడుతున్నావనీ, చివరికి పశ్చాత్తాపపడవలసి వస్తుందని నేను అనుకుంటున్నాను."

నా మాటలు అతని చెవికి మాయాజాలంలో పడి తన్నుకుంటున్న వొక అజ్ఞాని ప్రలాపంగా వినిపించి వుంటై. నన్ను జాలిగా చూచి, "భగవంతుని సేవకు తొందరపడటం మంచిదేగదా" అన్నాడు.

అంతలో గదిలోనుంచి 'భక్తనందా!' అనే పిలుపు వినవచ్చింది.

"అయ్యా" అని సమాధానం చెప్పి, "స్వాములవారి పిలుపైంది. వెళ్ళివస్తాను" అన్నాడు.

"ఇక్కడ ఎన్నాళ్ళుంటారు?"

"ఈ ఉత్సవాలు జరిగే నాలుగురోజులూ వుంటాం."

"ఒకసారి వీలుచూచుకొని హైదరాబాద్ రాగూడదా?"

"వలనుపడదు. ఇక్కడ వున్నంతకాలం స్వాముల వారి బాధ్యత పూర్తిగా నామీదే వుంది. ఇక్కడనుంచి సరాసరి ఆశ్రమానికి వెళ్ళిపోతాం" అని చెప్పి గదిలోకి వెళ్ళిపో[illegible] ఏం మాట్లాడి ప్ర[illegible]ంచగా అతను [illegible]ాంబరాలు

మానం పిచ్చిఅనుమానమే. ఆ అనుమానంలో ఇంకా పెంకెతనంకూడా వుండి వుండవచ్చు.

అటుగా వెళుతున్న స్వాములవారి మరొక శిష్యుడ్ని పిలిచి అడిగాను. "వారికింకా స్వాములవారు దీక్ష ఇవ్వలేదు. వచ్చే సంవత్సరం ఇస్తారని అనుకుంటున్నారు. దీక్ష పుచ్చుకుంటేతప్ప కాషాయాంబరాలు ధరించే హక్కు ఎవ్వరికీ ఉండదు" అన్నాడా శిష్యుడు.

కాబట్టి ఇంకొక సంవత్సరానికల్లా శ్రీనివాసరావు, కాషాయాంబరాలలో భక్తానంద్‌గా ప్రసిద్ధి చెందుతాడు! ఎందుకనోగాని ఈ భావం నా మనస్సును చాలా కష్టపెట్టింది. అతనితో మాట్లాడాలనుకున్నప్పుడు కోటేశ్వరమ్మ సంగతి కూడా అతనికి చెప్పుదాం అనుకున్నాను. ఏం చెప్పటానికైనా అతనీలోకంలో ఉంటేగద.

తిరుగు ప్రయాణం చేస్తున్నంతసేపూ నా మనస్సంతా శ్రీనివాసరావుతోనే నిండివుంది. ఆతనిని నా మస్సులో భరించలేకపోయాను! అతనిసంగతి, కోటేశ్వరమ్మ సంగతి మినహాయించి, నా భార్యతో చెప్పాను.

ఆమె శ్రద్ధగావిని, "ఎవ్వరినొసట ఏమి వ్రాసిపెట్టి వుందో మనమేం చెప్పగలం?" అన్నది.

"ఎంత తేలిగ్గా కొట్టేశావ్!" అన్నాను కొంచం విసుగ్గా.

"నేను అన్న

"ఒక వేన ... ల

వారి దగ్గర

"కష్టంగానే ఉంటుంది. కాని తీరా జేరిస తర్వాత చేసేది ఏమున్నది?" అన్నది.

ఈ విషయాన్ని ఆమె ఇంత తేలికగా తోసివెయ్యటం నాకు కొంత ఆశాభంగాన్ని కలిగించినమాట వాస్తవం. ఆమె సహజంగా ఆర్ద్రహృదయంగలది. శ్రీనివాసరావు భార్యానీ పిల్లలనూ తలచుకొని చాలా విచారపడుతుందను కున్నాను. ఈ ఆడవాళ్ళతో వొచ్చిన చిక్కే ఇది. పెద్దపెద్ద విషయాలను ఇట్టే కొనగోటితో తోసివేస్తారు. చిన్న చిన్న విషయాలకు తాము మధనపడతారు. ఇతరులను వ్యధపెడ తారు. భగవంతుడు ఆడవాళ్ళను ఈ విధంగా ఎందుకు సృష్టిం చాడా అని ఆలోచిస్తూ కారు నడుపుతున్నాను.

ఎదురుగా వొక కారు వస్తూవుంది. నా ఆలోచనలలో నేను వుండి, ఆ కారు నడుపుతూవున్నదెవ్వరో నేను గుర్తించ లేదు. ఆ కారు మా కారుప్రక్కకువచ్చి సడెన్ బ్రేకులు పడ టంతో ఆగిపోయింది. ఎవ్వరా అని చూద్దునుగదా కోటే శ్వరమ్మ! ఆమె వొక్కతే కారు డ్రయివుచేసుకు వెళ్తూవుంది. నన్ను గుర్తుపట్టి ఆపింది.

"యాదగిరి గుట్ట నుంచేనా?" అని అడిగింది.

అవునన్నట్లు తల వూపాను నేను.

"నేనూ అక్కడికే వెళుతున్నాను. చాలా మహాత్యం గలిగిన [illegible] ని తెలిసింది. వారిని దర్శ[illegible]ని చెప్పి, నా భా[illegible]ొని వెళ్ళి

నాకు మతిపోయినంత పనైంది. అక్కడ కోటేశ్వరమ్మకు కనపడకపోడు. కనపడితే ఆమె మాట్లాడించక ఊరుకోదు. అప్పుడు దూదిగుట్టలో నిప్పురవ్వపడ్డ సామెత కావచ్చు. ఎంత రసాభాసం అవుతుందో ఏమో! ఆమె కారులో తిరిగి యాదగిరిగుట్ట వెళితే బాగుండేది అనిపించింది నాకు. కాని నా కారు ఇంటికి నడుపుకు వెళ్ళేది ఎవ్వరు! ఒక్క క్షణం కారు త్రిప్పుకు వెళ్దాం అనిపించింది. కాని నా భార్యకు ఏమికారణం చెప్పగలను? అలాగే కారు నడుపుకు వెళ్ళాను హైదరాబాద్.

* * *

రెండు రోజులు గడిచినై. సంగతులు తెలుసుకుందామని ప్రతిరోజూ నేను కోటేశ్వరమ్మ ఇంటికి కబురుపంపుతూనే వున్నాను. కాని ఎప్పటికప్పుడు ఆమె ఇంట్లో లేదనే వర్తమానం వొస్తూవుండేది.

మూడవరోజు నా ట్రాన్స్‌ఫర్ విషయం ఎంతవరకు వొచ్చిందో తెలుసుకుందామని మా హెడ్ ఆఫీసుకు బయలుదేరాను. నేను మా ఇంట్లోనుంచి బయటకు అడుగుపెట్టేసరికి ఎదురుగా, శ్రీనివాసరావు రావటం చూశాను. అతని ముఖవైఖరిచూచి ఏదో కొంపమునిగిందే అనుకున్నాను. వస్తూనే "నువ్వు నన్ను రక్షించాలి" అన్నాడు.

"ఏం జరిగింది?" అని అడిగా...

"ఆమె ... —డే

వుంది" అన్నా...

"లేదు."

"మరి నీకెందుకు ఈ కంగారు?"

"ఈ రెండురోజులనుంచీ అక్కడేవుంది. ఇక స్వాములవారితోనే ఉండిపోతుందట!"

"ఉండనియ్, నీవుమళ్లీ ఆమెకూ స్వాములవారి సముఖంలో చిత్తశాంతి లభించేదేమో!"

"చిత్తశాంతీ కాదు, పాడూ కాదు. నన్ను క్షోభపెట్టటానికే వొచ్చింది."

"అలా అని నువ్వెందుకనుకోవాలి?"

"నీకు తెలియదు ఆమె సంగతి" అన్నాడు శ్రీనివాసరావు. "నాకు అక్కడ స్థానంలేకుండా చెయ్యటానికే ఆమె అక్కడకు చేరింది. చేరీ చేరగానే ఆశ్రమానికి వెయ్యి రూపాయలు దానం చేసింది. ఇప్పుడు స్వాములవారికి కావలసిన పనులన్నీ ఆమే చూస్తూవుంది. మా అందరిమీదా ఆమె అధికారిణి అయింది. ఇప్పుడు ఏ శిష్యునినోట, ఏ భక్తునినోట విందామన్నా ఆమె పేరే వినబడుతూవుంది."

నిజం చెప్పొద్దూ, అతని మాటలకు నాకు చిరాకు కలిగింది "ఈసంగతి నాకేం బాగాలేదు శ్రీనివాసరావ్. ఆమెకు భ... ...పోవటం ఎందుకు? వెళ్ళి న... స్వాము... ...వచ్చిందని చెప్ప మ... ...ంకాటం

నేను గట్టిగా మాట్లాడేటప్పటికి, అతని మనస్సుకు కష్టంవేసినట్టుంది. కండ్లు చెమ్మగిల్లినై కూడా. "జరిగిందంతా ముందే నీకు చెప్పకపోవటం నాదే తప్పు" అన్నాడు. "చెప్పటానికి అప్పుడు నాకు మొహం చెల్లలేదు. చెప్పి వుంటే నువ్వు నన్నీవిధంగా అపార్థంచేసుకునేవాడివి కావు."

"అప్పుడు కాకపోతే ఇప్పుడు చెప్పగూడదా? నేను నీ స్నేహితుణ్ణి. నా వల్ల అయ్యే సహాయం చెయ్యటానికి నేను ఎప్పుడూ సిద్ధమే. అయితే అసలు విషయమేమిటో తెలియకుండా నేనేం చెప్పగలను" అన్నాను.

"ఇంట్లోకిపద చెపుతాను" అన్నాడు.

అప్పటిదాకా మిత్రుణ్ణిగడపలో నుంచోబెట్టే మాట్లాడుతున్నానని స్ఫురణకువచ్చి నొచ్చుకున్నాను. అతనిని నేను చదువుకునే గదిలోకి తీసుకువెళ్ళి కూర్చోబెట్టాను. అతని మాటలు నా భార్య ఎక్కడ వింటుందో అని లోపలి తలుపు వేసివచ్చి కూర్చున్నాను.

"నేను నీకు కనపడినరోజు జ్ఞాపకం వుందనుకుంటాను. మరునాడు భోజనానికి రమ్మని నన్నాహ్వానించావు" అని ప్రారంభించా డతను.

"జ్ఞాపకంలేకేం వున్నది."

"ఆ సమ... అభి

ప్రాయాలక...

"

"కాని ఆ రాత్రి నా జీవితాన్నే మార్చివేసిన సంఘటన వొకటి జరిగింది. ఆమెతో కాసేపు మాట్లాడి, ప్రొద్దుపోవటంవల్ల పండుకుందామని నా గదిలోకి వెళ్లాను. లైటు ఆర్పివేసి పడుకున్నాను. పగలల్లా తిరిగి తిరిగి అలసివున్నానేమో ఇట్టే నిద్రపట్టింది. ఏ అర్థరాత్రివేళో మెలకువ వచ్చింది. ఎవ్వరో నా ప్రక్కన పడుకున్నట్లు అనిపించింది. చెయ్యి మీద వేసినట్లుగాకూడా వుంది. తాకి చూశాను. మెత్తగా తగిలింది. నా ప్రక్కన పడుకున్న మనిషి నెమ్మదిగా ఏడుస్తున్నట్లుగాకూడా వినిపించింది. అకస్మాత్తుగా ఆమె కోటేశ్వరమ్మ వనిమనిషేమో అని కంపరంపుట్టింది. అది నేను అటూ ఇటూ తిరుగుతున్నప్పుడల్లా నన్ను వింతగా చూస్తూ వుంటుంది. రాత్రిళ్లు అప్పుడప్పుడూ కోటేశ్వరమ్మకు తోడుగా ఆ ఇంట్లోనే పడుకుంటూ వుండేది.

"ఎవరు?" అని గద్దించి అడిగాను.

ఏడుస్తూనే "నేను" అన్నది వొక కోమల కంఠస్వరం. నేనా కంఠస్వరం వెంటనే గుర్తుపట్టాను. అది కోటేశ్వరమ్మది. నా శరీరం జలదరించింది. రక్తం ఒక్కసారిగా వేడెక్కి గబగబ ప్రవహించటం మొదలుపెట్టింది. హృదయం రెపరెప కొట్టుకుంది. నేను నా వశంతప్పాను.

"[illegible]?" అని అడిగాను.

[illegible] వరమును [illegible]

"నా ఒంటరితనం నన్ను భయపెడుతూవుంది."

నేనామెను ఓదార్చటానికి ప్రయత్నించాను.

"ఏడువకు" అన్నాను.

ఆమె ఇంకా ఎక్కువగా ఏడ్చింది. నన్ను గాఢంగా కావిలించుకుంది, నేనామెను నా సందిట్లోకి తీసుకున్నాను.

అంతవరకు చెప్పి ఆపాడు శ్రీనివాసరావు. తరువాత జరిగింది ఎవ్వరూ చెప్పనక్కరలేదు. నేను ఊహించుకున్నాను. నేను ఊహించానని అతను గ్రహించాడు. తల వంచుకొని మిగిలినకథ చెప్పాడు.

"ఆమె వెళ్ళిపోగానే నాకు తెల్లా బ్రరులా ప్రాకినట్లయింది. ఆమె అటువంటిదని నేను ఇంతకుముందు కలలో కూడా అనుకోలేదు. నేను అటువంటివాడిననికూడా అనుకోలేదు. తలచుకున్న కొద్దీ నామీద నాకు అసహ్యం వేసింది. నా జీవితం నీకు తెలుసు. శుద్ధంగా బతికి అవతలికి దాటిపోదామనే ఆవేశం కలవాణ్ణి. అందుకోసం జీవితంలో అనేక అవకాశాలు వొదులుకున్నవాణ్ణి. ఒక్కక్షణంలో పతితులలో కెల్ల పతితుడనయ్యాను. ఇక అక్కడ వొక్క క్షణంకూడా ఉండలేకపోయాను. తెల్లవారకముందే ఆ ఇల్లువొదలి వెళ్ళిపోయాను ...

విశ్వామిత్రమునివంటి మహాత్ములు జ్ఞాపకం వచ్చారు. ఏమైనా సరే ఈ పరీక్షలో నెగ్గితీరాలని నిశ్చయించుకున్నాను. ఈ పరీక్షలో నెగ్గితే భగవత్సాన్నిధ్యాన్ని చేరినట్లే అనుకు న్నాను. ఇప్పుడు పూనగిరి గుట్టలో వుంటున్న స్వాముల వారిని నేను నాకు గుంటూరు వచ్చినప్పుడు వొకసారి దర్శనం చేసుకున్నాను. నాకు జ్ఞాపకంవొచ్చారు. వెంటనే వెళ్ళి వారి ఆశ్రమంలో చేరాను. తరువాత సంగతులు నీకు తెలిసినవే."

నా ముఖంలోకి చూడటానికి సిగ్గుపడి, తలవంచుకొని, మధ్యమధ్య చెమ్మగిల్లిన నయనాలను తుడుచుకుంటూ, గాద్గదికస్వరంతో జరిపిన విషయాలన్నిటిని ఏకరువుపెడుతూన్న అతన్ని చూస్తే నాకు చాలా విచారం కలిగింది.

"జరిగిందేదో జరిగింది శ్రీనివాస్. ఇప్పుడైనా నీవు ఇంటికి వెళ్ళి నీ మామూలు జీవితంలో పడిపోవటం మంచి దనుకుంటాను. లేనిపోయిన చిక్కులు ఇంకా ఎందుకు తెచ్చిపెట్టుకుంటావు?" అన్నాను.

"భగవంతుడు తెచ్చిపెట్టిన ఈ పరీక్షలో నెగ్గకుండా నేను ఇంటికి వెళ్ళే ప్రసక్తిలేదు. ఆయన నా మేలుకోసమే, నన్ను తన సాన్నిధ్యంలోకి చేర్చుకోవటం కోసమే నాకీ పరీక్ష [illegible] శ్రమంలో ఇంత [illegible] ము ప్రవర్తిం

"మరిప్పుడేం చేద్దామంటావు?"

"నీవు నేర్పుగా మాటలు చెప్పగలవాడివి. ఆమెను నా దారికి అడ్డురావద్దని చెప్పు."

"అక్కడ నీ కేమైనా అడ్డువస్తూవుందా? నీ పనుల్లో ఏమైనా జోక్యం కలుగజేసుకుంటూవుందా?"

"లేదు. ఆమె నాతో ఇంతవరకు మాట్లాడనే లేదు."

"మరింకేమి?"

"ఇంకా నీ దగ్గర దాచటం ఎందుకు? ఆమెను నేను ప్రేమిస్తూన్నాను. మొన్న ఆమెను చూచినప్పుడు నేనీ విషయం గ్రహించాను. ఆమె కన్నులపడితే చాలు నాకు మనశ్శాంతి వుండదు."

"అయితే ఇప్పుడు నువ్వు వెళ్ళు శ్రీనివాస్. నేను రేపు అక్కడకు వచ్చి ఆమెతో మాట్లాడుతాను. ఆమెతో నాకు ఇటీవల కొద్దిగా పరిచయం అయింది. నా మాట వింటుందనే నా నమ్మకం. అయితే ముందుగా నీవు నాకొక మాటివ్వాలి" అన్నాను అతని భార్యా పిల్లల క్షేమమును కోరి.

"ఏమిటది?"

"నీవు ఇప్పట్లో సన్యాసాశ్రమం [illegible] ప్రయత్నం చెయ్యకు. నా[illegible] కనల్లో వుండు. అ[illegible]వం

అతను వొకవిధంగా సంతృప్తిపడే వెళ్ళాడు. మరునాడు రావలసిందని మరిమరీ చెప్పి వెళ్ళాడు.

కాని నేను ఎంత వెళ్దామని ప్రయత్నించినా యాదగిరి గుట్ట వెళ్ళటం రెండురోజులు పడలేదు. దానికి కారణం నా ట్రాన్స్‌ఫర్ విషయంలో మా ఆఫీసు సెక్రటరీగారి చేతకాక, మినిష్టరుగారిని కూడా చూడవలసి రావటమే. ఆ పనులన్నీ చూసుకొని మూడోరోజు కారు వేసుకొని యాదగిరి గుట్ట బయలుదేరాను.

అక్కడ ఉత్సవాలు ముగింపుకొచ్చినై. జనసమ్మర్దం తగ్గింది. స్వాములవారు శిష్యకోటితో వారి ఆశ్రమానికి తరలి వెళ్ళటానికి సన్నాహాలు చేస్తున్నారు. కాని శ్రీనివాస రావుగానీ, కోటేశ్వరమ్మగానీ అక్కడలేరు. ఆరా తియ్యగా వారిద్దరూ గతంరోజు రాత్రి చెడునడత నడిచారనీ, స్వాముల వారి శిష్యులు కొంతమంది వారిని పట్టుకున్నారనీ, దానిమీద స్వాములవారు వారిని తన ఆశ్రమంలోనుంచి పంపించివేశా రనీ తెలిసింది. వారు ఎక్కడికి వెళ్ళిందీ ఎవ్వరికీ తెలియదు. క్రింది గ్రామంలోనూ, పరిసర గ్రామాల్లోనూ వెదికి వేసారి నేను చేసేదిలేక, హైదరాబాద్ వొచ్చివేశాను.

[illegible] హైదరాబాద్ వొచ్చి వుండవచ్చునే ఆశ వొక [illegible] పరావు రాలేదని చె [illegible] రకి రాదలేని

ఎక్కడికి వెళ్లారు? ఇద్దరూ కలిసే వెళ్లారేమో! ఎక్కడికైనా లేచిపోలేదుగదా! శ్రీనివాసరావు అంతో ...గం అయిన మనిషి ఇంత వెర్రివాడెలా అయ్యాడో నాకు తెలియలేదు. కోటేశ్వరమ్మయినా జీవితం బహుభంగుల రుచి చూచిన మనిషి. అప్పుడే ప్రేమ మహాత్మ్యాన్ని కనుగొన్నదానివలె ఎలా ప్రవర్తించిందో!

శ్రీనివాసరావు కోరినట్లు అతను వెళ్ళిన మర్నాడే నేను యాదగిరిగుట్ట వెళ్ళివుంటే ఈ ప్రమాదం జరిగివుండక పోను అని అనిపించింది. ఏదో వొకవిధంగా వీలుచేసుకుని వెళ్ళి వుండవలసింది. ఇంతలో ఇంత ప్రమాదం సంభవిస్తుందని నేను ఊహించలేకపోయాను. ఊహించి వున్నట్టయితే నా ట్రాన్స్‌ఫర్ సంగతి ఏమయినా తప్పకుండా వెళ్ళివుండే వాణ్ణి. ఆమె తనతో మాట్లాడటం లేదన్నాడు శ్రీనివాసరావు. తన విషయాలలో జోక్యం కలుగజేసుకోవటం లేదన్నాడు. కాబట్టి తొందరలేదనుకున్నాను. అటువంటివారు అకస్మాత్తుగా ఎలా కలిశారు. అందులో శ్రీనివాసరావు తన జాగ్రత్తలో తాను వున్నమనిషి. ముందుచూపులేకుండా ఎలా ప్రవర్తించాడు? ఆమె మాత్రం అతనిని ఆ స్థితికి ఎందుకు గుంజింది!

ఇటువంటి ... పర
పడింది. నాకు ... ను

ఈలోగా నాకు మళ్ళీ హైదరాబాద్ ట్రాన్స్‌ఫర్ వచ్చింది. హైదరాబాద్‌లోనే ఆఫీసుపని చూచుకుంటూ కాలక్షేపం చేస్తున్నాను. అమ్మిన ఇంటిమీద వచ్చినడబ్బుతో ఇల్లు కట్టుకొని గృహప్రవేశం చేశాను. మొదట్లో కొంతకాలం పెద్దల సమాజంలో కోటేశ్వరమ్మని గురించి అనేక పుకార్లు బయలుదేరినై. ఎవ్వరో వొక వ్యక్తి ఆమెను లేవదీసుకొని వెళ్ళి ఆమె వొంటిమీదవున్న నగలూ నట్రా అమ్ముకుతినీ, చివరికి వొదిలిపెట్టివేశాడనీ, ఆమె మామూలు వ్యభిచారిణికి వలె బొంబాయిలో జీవితం గడుపుతూవుందనీ అన్నారు. బొంబాయిలో ఆమెను చూచామని చెప్పేవాళ్ళుకూడా కొందరు బయలుదేరారు. ఒక పెద్దమనిషి తాను బొంబాయిలో వ్యభిచార గృహాలు ఎలా వుంటవో చూద్దామని వెళ్ళాననీ, ఆ గృహంలో వొకదాంట్లో కోటేశ్వరమ్మ కనుపించిందనీ, తననుచూచి మొహంచెల్లక లోపలకు పారిపోయిందనీ చెప్పాడు. మరొక పెద్దమనిషి ఢిల్లీవీధుల్లో ఆమె బిచ్చం ఎత్తుకుంటుంటే చూశానని చెప్పాడు. కొద్దిగాధనసహాయంకూడా చేశానన్నాడు. అతనిని చూచి ఆమె గావుకున ఏడ్చిందట. ఆమధ్య మూసీనదిలో కూరుకొని కుళ్ళిపోయిన వొకశవం కనుపిస్తే అది కోటేశ్వరమ్మదేనని కొంతమంది పెద్దలు తీర్మానించారు.

ఇవన్నీ కూడా లైసెన్సులకోసం కంట్రాక్టులకోసం, ఉదో [illegible] మెచుట్టూ కుక్క-
పి [illegible] గ్గే.
[illegible] చిపోయారు.

ఆమెతో పాటు శ్రీనివాసరావు జ్ఞాపకం వొస్తూవుండేవాడు. అతను గుంటూరు జేరలేదని నామిత్రునివల్ల తెలుసుకు న్నాను.

అయిదారు నెలలుగడిచినై. ఒక రోజు తనను వచ్చి చూచివెళ్ళవలసిందని కోటేశ్వరమ్మ దగ్గరనుంచి అకస్మా త్తుగా కబురువచ్చింది.

నాకు ప్రాణం లేచివచ్చినంత పనయింది. "ఎప్పుడు వచ్చింది?" అని వర్తమానం తెచ్చిన నౌఖరును అడిగాను.

"రాత్రి వచ్చారుండీ. పొద్దున్నే మీకోసం పంపారు. నేను మీ రుండే పాత యింటికి వెళ్ళి, అక్కడ ఉంటంలేదని తెలుసుకొని ఆ ఇంటోరిదగ్గర మీ అడ్రెస్ తీసుకొని ఈడకు వచ్చాను!" అన్నాడు.

"అమ్మగారు కులాసాగా వున్నారా?"

"ఏం కులాసో, ఏందో బాబూ. బొత్తిగా చిక్కిపో యారు. పాణాలు కళ్ళల్లో వున్నయ్యంటే నా మాట నమ్మండి." అన్నాడు.

"అమ్మగారు ఒక్కరే వొచ్చారా, ఇంకెవరయినా వున్నారా?"

"ఒక్కరే వొచ్చారుండీ."

నేను వెంటనే బయలుదేరి ఆమెను చూడటానికి వెళ్లాను.

నేను [illegible] కొని

పడుకొని [illegible] న్న

పాలిపోయివుంది. పదిమందిలో చూస్తే గుర్తుపట్టలేనంతగా మారిపోయింది. పూర్తిగా సన్నబడిపోయింది. తెల్లని చీర తెల్లని జాకెట్టు వేసుకొని నర్సులాగువుంది. అయితే ముఖం మాత్రం నిర్మలంగా ప్రశాంతంగావుంది. ముఖంలో ఇదివర కున్న గ్లామర్ లేకపోయినా, టెన్షన్ లేదు. నొసటన కుంకుమ బొట్టు పెట్టి, చూడటానికి వొకరకంగా ముచ్చటగానే వుంది.

నన్ను చూచి లేచి కూర్చుంది. నన్ను కూడా చాప మీదే కూర్చోమన్నది.

"శ్రీనివాసరావుగారు ఇంటిదగ్గరే వుంటున్నారా?" అని అడిగింది.

ఆమెనుంచి నా మిత్రుడు ఎక్కడవున్నదీ తెలుసుకో వచ్చును కున్నానేను. ఈ ప్రశ్నకు హతాసుడనయ్యాను.

"అతను ఎక్కడవున్నదీ మీకు తెలియదా?"

"తెలియదు" అని నెమ్మదిగా తలవూపింది. ఆమె పైకి పొక్కకపోయినా ఆమె మనస్సులోని ఆతురతను, ఆమె నయనాలు ప్రస్ఫుటం చేశాయి.

"యాదగిరిగుట్ట నుంచి మీరిద్దరూ కలిసివెళ్ళారనే అందరూ అనుకుంటున్నారు"

...ంది. "అయితే ఇన్నాళ్ళు

న... ...టు!"

...ను. ఎక్క... గ...

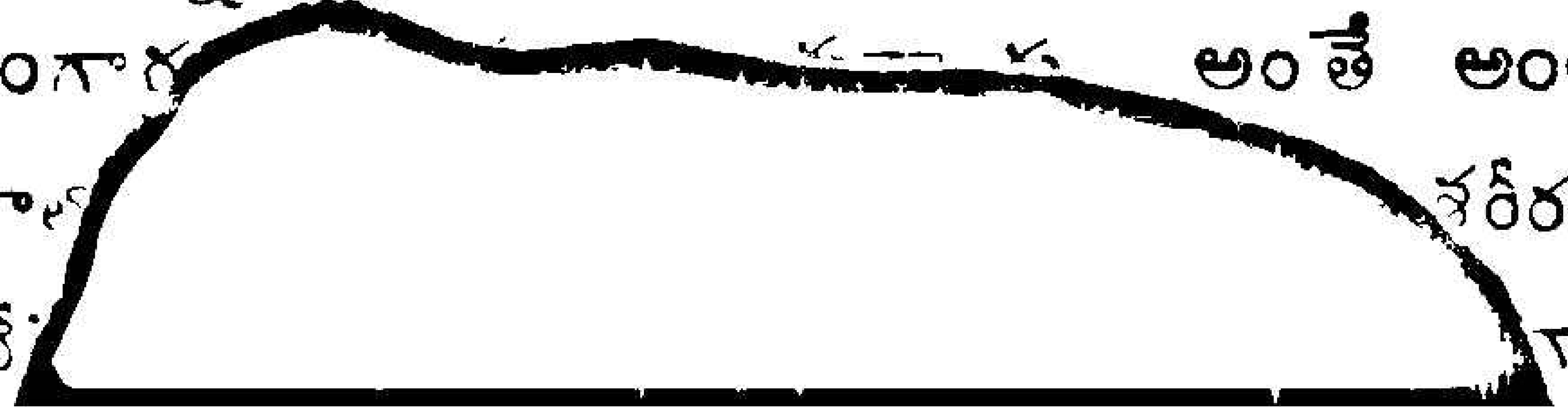
కోసం యాదగిరిగుట్ట వెళ్ళటం అక్కడవిన్న సంగతులూ — అన్నీ చెప్పాను.

నా మాటలకు ఆమె కండ్లలో నీళ్ళు తిరిగినయ్. "నేను యాదగిరిగుట్ట ప్రయాణం అయినప్పుడు శ్రీనివాసరావు గారు అక్కడ వున్నారని నాకు తెలియదు. ముందుగా తెలిసివుంటే వెళ్ళేదాన్నో కాదో చెప్పలేను. అక్కడికి వెళ్ళి నేను ముందుగా స్వాములవారిని చూశాను. స్వాములవారి చూపుల్లోవున్న శాంతికి నేను మోహపడ్డాను. వారు ఆ చూపులను నాపైకి ప్రసరించినప్పుడల్లా మధురస్రవంతిలో ముంచెత్తుతున్నట్లు అనిపించింది. నా మనస్సుకే ఇన్నాళ్లూ ఎక్కడా దొరకని శాంతి వారిముందు లభ్యమైనట్లు అనిపించింది. ఇక అక్కడే ఆ స్వాములవారితోనే వుండామనుకున్నాను. వారికి నా అభిలాష నివేదించుకున్నాను. వారు అంగీకరించారుకూడా. అప్పుడు నేను, ఏదో కార్యార్థమై వెళ్ళి తిరిగివచ్చిన శ్రీనివాసరావుగారిని చూశాను. వారిని చూడగానే నా మనస్సు ఏ రకం ఆందోళనకూ లోనుగాకపోయినందుకు నాలో నేనే ఆశ్చర్యపడ్డాను. అందుకు స్వాములవారి ప్రతిభే కారణమనుకున్నాను. నావలె శ్రీనివాసరావు గారుకూడా అచంచలమైన చిత్త శాంతిని స్వాములవారి సన్నిధిని పొందుతూ వుండాలని అనుకున్నాను. అందుకు సంతోషించాను. నిజంగా సంతోషి [illegible] నేను ఆనందాబ్ధిలో [illegible] లో ఎటువంటి భ [illegible] నీ

నప్పుడుకూడా. అంతకుముందు వారికోసం నేను పడిన ఆరాటం హాస్యాస్పదంగా కనుపించింది.

కాని ఆరాత్రి నేను ఏమాత్రం ఊహించని సంఘటన జరిగింది. నాకు అర్థరాత్రి మెలకువ వచ్చింది. విపరీతమైన దాహం అయింది. మా అందరికీ మంచినీళ్ళ కుండలు వేరే ఒక గదిలో వుండేవి. నేను వున్నచోట నా కోసం ప్రత్యేకం మంచినీళ్ళు పెట్టుకోవాలనే ఆలోచన నాకు తట్టలేదు. నేను మంచినీళ్ళున్న గదిలోకి వెళ్ళాను. మంచినీళ్ళు తాగుతుంటే గ్లాసులోనుంచి నీళ్లు వొలికి చీరెమీద పడ్డవి. చలివులుకులు వొచ్చినయ్. తగ్గింతరువాత నాగదిలోకి నెమ్మదిగా బయలు దేరాను.

ఎదురుగా శ్రీనివాసరావుగారు వస్తున్నారు. వారు చీకటిలో వస్తున్న నన్ను గమనించినట్లులేదు. ఎక్కడికో రివ్వున దూసుకుపోతున్నారు. వారికి నిద్రపట్టక బయట చల్లగాలిలోకి వెళ్తున్నారేమో! లేకపోతే నాకుమల్లేనే దాహం అయి మంచినీళ్లు కోసం వొస్తున్నారేమో! నాకు దగ్గరగావచ్చి నన్ను చూశారు. తడబడి నన్నుతప్పుకు పోదామని, పక్కకు తప్పుకుపోదామని నేనూ అటే తొలి గాను. ఇద్దరం వొకేప్రక్కకు తప్పుకోవటంలో వారు నన్ను ఢీకొన్నారు. నేను పడబోయాను. వారు 'అయ్యో' అని కంగా[illegible] అంతే అంతకుముందు నా[illegible] శరీరం ఆయన చే[illegible]గా మారిపో

నేను అక్కడకు జేరినప్పటినుంచీ స్వాములవారి శిష్యులొకరు నన్ను వొకకంట కనిపెడుతూ వచ్చారు. నేను మంచినీళ్ళకు బయలుదేరినప్పుడు ఎక్కడకు వెళుతున్నానోనని ఆయన నన్ను అనుసరించినట్లున్నారు. మమ్మల్ని చూచి పెద్ద గోలలేవదీశారు. స్వాములవారి శిష్యవర్గమంతా అక్కడకు జేరి, మమ్ములను స్వాములవారిముందు నిలబెట్టారు. స్వాములవారు తక్షణం మమ్ములను ఆ స్థలం విడిచిపెట్టి వెళ్ళవలసిందిగా ఆజ్ఞాపించారు.

• నేను అప్పటికప్పుడే బయలుదేరాను. నా కారు అక్కడేవుంది. కారు తీసుకుని హైదరాబాద్ వొచ్చిపేశాను. కారు ఇంట్లో పెట్టి గమ్యస్థానం లేకుండా రైలెక్కాను. అప్పుడు నాకు శ్రీనివాసరావుగారి సంగతి ఆలోచించబుద్ధే అవలేదు. మరొకసారి ఆయన జీవితాన్ని చికాకుపరిచినందుకు విచారించాను. మనస్సు వికలమై అనేక తీర్థయాత్రలు సేవించి తిరిగివచ్చాను. మేమిద్దరం కలిసి వెళ్ళామని ఇతరులు అపోహపడుతున్నారని ఇప్పుడు మీరు చెపుతుంటే వింటున్నాను, నేనేం చెయ్యను?

వారు స్వాములవారివద్ద వున్నారని తెలిసి నేనక్కడకు వెళ్ళలేదు. అర్ధరాత్రి మెలకువ రావటానికిగానీ, దాహం అనటానికిగానీ నా బాధ్యత ఏమీలేదు. వా... అదే సమ
యానికి అక్కడకు ... తప్ప
కోవాలా? ... తిరిగిన
దాని బాధ ... గో

కూర్చొని చిన్న చిన్న చాకపుపోగులతో కుడుతూవుంటుంది. అని అనిపిస్తూవుంది." అన్నది.

ఇద్దరం కాసేపు మౌనంగా కూర్చున్నాం. ఆమె వొక్క నిట్టూర్పు విడిచి, "ఇంతకీ వారు ఎక్కడకువెళ్ళిందీ కూడా తెలియదన్నమాట" అన్నది.

"తెలియదు."

"ఇలా ఎందుకు జరుగుతుందో అర్థంకాకుండావుంది" అని ఆలోచనలో పడిపోయిందామె.

అప్పటినుంచీ ప్రతిరోజూ ఏదోవొక సమయంలో నేను ఆమెనుచూచి, కాసేపు కూర్చొని, కబుర్లుచెప్పి వెళు తుండేవాణ్ని. పాత స్నేహితులెవ్వరూ ఆమెను చూడటానికి గానీ పలకరించటానికిగానీ వొచ్చేవాళ్ళుకాదు. ఆమెకు ప్రభుత్వశాఖలోగానీ, ప్రముఖుల హృదయాలలోగానీ స్థానం లేకుండా పోయిందని అందరికీ తెలిసింది. ఇక ఆమె సంగతి ఎవరికి కావాలి?

ఆనాటినుంచీ ఆమె శ్రీనివాసరావు ఊసే ఎత్తేదికాదు. నేనుకూడా అతని ప్రస్తావన తెచ్చేవాణ్ణికాదు.

ఒకరోజు నేను వెళ్ళేటప్పటికి ఆమె కాఫీకాస్తూ వుంది. అసలే ఆమెకు ఆరోగ్యం సరిగాలేదు. ఈపని కూడా ఎందుకు నెత్తినపెట్టుకుండా అని అయిష్టంగా చూశాను.

[illegible] కనిపెట్టి "ఇవ్వాళ కారు

అ[illegible] [illegible]వలసింది ఇచ్చి

[illegible] నేనే చేసు

"నీ ఆరోగ్యం కుదుట పడేవరకైనా ఈ పనులు నెత్తిన పెట్టుకోకుండా ఆగవలసింది" అన్నాను.

"నేను వొంటరిదాన్ని. నాకు వుండే పనులుమాత్రం ఏముంటై" అన్నది.

ఆమెచేసిన కాఫీ అద్భుతంగావున్నది. ఆ విషయం నేను తాగుతున్న రీతిలో కనిపెట్టినట్టుంది. ఆమె చిరునవ్వు నవ్వుతూ, "ఏవో సిద్ధాంతాలూ సమస్యలూ అనుకొని వాటి వెంటపడతాం గాని, ఈ చిన్నచిన్న విషయాలలో వున్న ఆనందం ఇంకెందులోనూ వుండదు. వీటిని వొదులుకొని వాటివెంటపడటం ఎదురుగా కనపడే మంచినీటి కొలను వొదులుకొని మృగతృష్ణ వెంటపడటం వంటిదే" అన్నది.

నేను ఆమెతో పూర్తిగా ఏకీభవించాను.

ఆపూట నేను ఆమెతోనే భోజనం చేశాను. "చాలా రోజులకు మళ్ళీ వంట మొదలుపెట్టాను. ఇవ్వాళ మీరు ఇక్కడే భోజనంచెయ్యాలి" అని ఆమె అంటే నేను కాదన లేకపోయాను.

ఆమె నాతో కబుర్లు చెపుతూ వంట పూర్తిచేసింది. ఆమె వంటచేసే పద్ధతిచూస్తే వంటపని వొక పెద్ద భారమైన పనిగా కనుపించలేదు నాకు. చిటికెలో అన్నీ సిద్ధంచేసి నాకు వడ్డించింది.

నాతో ఆమెకలిసి భోజనంచెయ్యలేదు. అలా భోజనం చెయ్యకపోవటం వొక [illegible] మానం అనుకునేదికూ [illegible] గా కూర్చొని, [illegible] ము

నా భోజనం పూర్తయినాక, తాను భోజనానికి కూర్చుంది.

*   *   *   *

ఒకరోజు నేను ఆమెను చూట్టానికి వెళ్ళేటప్పటికి, కేంద్రమంత్రికి పార్టీ ఇచ్చి మమ్ముల్ని ఆహ్వానించిన నా మిత్రుడు కిషన్ ప్రసాద్ ఇంట్లోనుంచి బయటకు వస్తున్నాడు. నన్ను చూచి, ఏదో తప్పుపని చేస్తున్నవాడికిమల్లే బెదిరిపోయి నమస్కారంమీద నమస్కారం పెడుతూ వెళ్ళిపోయాడు.

నేను లోపలకు అడుగు పెట్టగానే, "ఈ ఇల్లు అమ్మేద్దామనుకుంటున్నాను" అన్నది కోటేశ్వరమ్మ.

"దేనికి?" అని నేను ఆశ్చర్యంగా అడిగాను.

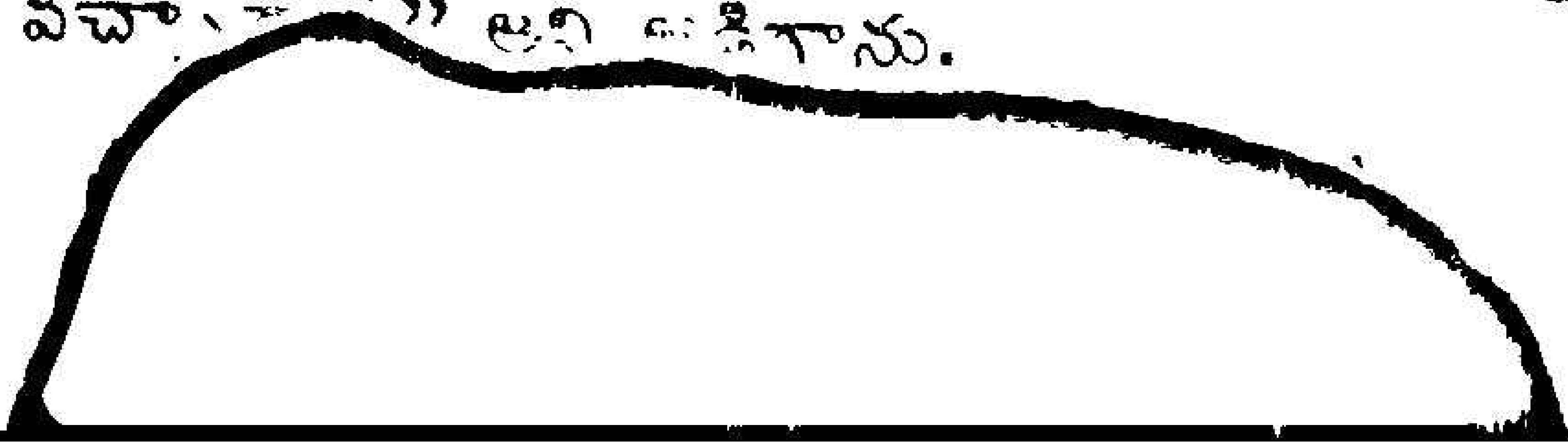
"నాకెందుకింత పెద్దఇల్లు?"

"వుంటే ఏం చేసింది?"

"తన బరువును నన్ను మొయ్యమంటున్నది" అన్నదామె చిరునవ్వు నవ్వుతూ.

కాని, నేను వచ్చేటప్పుడు నిష్క్రమిస్తున్న నా మిత్రుడికీ, ఆమె ఇల్లు అమ్మాలనే సంకల్పానికీ ఏదో సంబంధం వుండి వుండాలని నేను గ్రహించాను.

"ఈ మధ్య ఎవ్వరూ ఈ ఇంటికి రావటం లేదు. ఇప్పుడు వొచ్చి వెళ్ళిన కిషన్‌ప్రసాద్ ఏమైనా పనివుండి వచ్చాడా?" అని అడిగాను.

ఆమె కొంచంసేపు ఆలోచించింది. చెప్పటమే మంచి దని తేల్చుకున్నట్లు వుంది. "నేను అతనికి కొద్దిగా డబ్బు ఇవ్వవలసి వుంది" అన్నది.

"నే నెప్పుడూ వినలేదే!"

"చెప్పటానికి సిగ్గువేసింది" అన్నదామె చిరునవ్వు నవ్వుతూ. ఈమధ్య ఆమె ఎప్పుడూ చిరునవ్వు నవ్వుతూనే వుంటున్నది.

"ఒకవేళ ఇవ్వవలసి వస్తేమాత్రం ఇల్లు అమ్మటం దేనికి?"

"మరి ఋణం ఎలా తీర్చటం? నాకింకొక విధమైన సంపాదన లేదుగదా!"

నే నిస్తానన్నాను. ఇల్లు అమ్మవద్దన్నాను. కాని ఆమె నామాట వినలేదు. డబ్బుకు సంబంధించిన లావాదేవీలు ఏ పరిస్థితుల్లోనూ నాతో పెట్టుకోదలచలేదని చెప్పింది. "ఎలాగైనా తీర్చవలసిందేగా. ఎక్కడ తెచ్చి తీర్చను?" అని ప్రశ్నించింది.

"అయితే ఇల్లు అమ్మి ఎక్కడుంటారు?" అని అడిగాను.

"ఎక్కడ ఉంటే నాకు జరిగిపోదు?" అన్నది.

మొత్తానికి ఇల్లు ఫర్నిచర్‌తోసహా అమ్మివేసింది. సామానుల్లో ఆమె మిగుల్చుకున్నదలా ఒక గ...

వచ్చిన డ...

తెచ్చి వేసింది. తీ...

ఇచ్చాడట. కాని అతని కాలేదట. ఇన్నాళ్లూ వూరుకొని ఇప్పుడు పని కాలేదుగనుక నా డబ్బు నాకివ్వవలసిందని వొకటి రెండుసార్లు వచ్చి అడిగాట. అతని డబ్బు ఇచ్చి వెయ్యటమే న్యాయమని తన బుద్ధికి తోచి ఇచ్చివేసిందట!

ఈ విషయం చెప్పి, "ఇటువంటి బాకీలు ఇంకా కొన్ని వున్నాయి. అవన్నీకూడా తీర్చివేద్దాం అనుకుంటున్నాను" అన్నది. అన్నట్లుగానే తీర్చివేసింది.

ఆమెకు అద్దెఇల్లు కుదిర్చేభారం నాపైన వేసుకున్నాను. రెండు మూడు ఇళ్లు చూశాను. అవి కొంచం పెద్ద ఇండ్లే. అంత పెద్ద ఇండ్లు తనకు అవుసరం లేదన్నది. హైదరాబాద్ పట్టణపు అంచున వొకచిన్నతోటా అందులో వొక చిన్నఇల్లూ వున్నది. ఎవ్వరో ఆ ఇంటినిగురించి వొక స్నేహితుడు చెపితే చూచిరావటానికి నేమిద్దరం వెళ్లాం. ఆమెకు ఆ ఇల్లు నచ్చింది. నాకు అట్టే నచ్చలేదు.

"ఊరికి మరీదూరమైంది. రాకపోకలకుకూడా కష్టమే" అన్నాను.

"ఊరితో నాకేంపని?" అని అన్నదామె చిరునవ్వు నవ్వుతూ. "అచ్చగా నాకోసం నిర్మింపబడినట్లే వున్నది ఈ తోటా ఇల్లూనూ. ఇందులో వుంటాను" అన్నది.

ఆ ఇంట్లో ప్రవేశించింది. ఆ ఇంట్లోకి ఆమె తనతో పాటు తెచ్చుకుంది తన భర్త ఫొటో వొక్కటే.

... శెర వేసినట్లు వెళ్ళిన చోటి ... నవ్వుతూ. ఇటీవల ... లను శేలికగా

"నాకు మిగిలిన ఆస్తి ఇదొక్కటేగదా!" అన్నదామె చిరునవ్వు నవ్వుతూ.

ఆమెకు ఆ ఇంట్లో చేరినప్పటినుంచీ ఆరోగ్యం క్షీణించిపోయింది. నేను బలవంతాన డాక్టర్ని పిలిపించి చూపించాను. డాక్టరు జబ్బు ఇదమిద్ధమని తేల్చలేదు. మందులు మాత్రం ఇచ్చేవాడు. నామీద ఉన్న గౌరవంకొద్దీ త్రాగుతూవుండేది. కాని క్రమ క్రమేణా బలహీనపడటం మాత్రం ఆగలేదు.

"ఈ ప్రాణాలు నిలుపుకోటానికి ప్రయత్నించటం కూడా తప్పేమో అనిపిస్తూ వుంది" అన్నది వొకరోజు.

ఆమాటకు నా కండ్లు అప్రయత్నంగా చెమ్మగిల్లినై. ఆమె గమనించలేదు. చెప్పుకుపోయింది.

"పోవలసినరోజు వచ్చేటప్పటికి ఈ ప్రాణాలను పోనివ్వటమే మంచిది. బలవంతంగా అట్టి పెట్టటం, దానిని [illegible] బంధించినట్లే అవుతుంది. ప్రస్తుతం నా మనస్సు ఈ శరీరంలో బంధింపబడి అలాగే కొట్టుకుంటూవుంది. దానికి రెక్కలు వచ్చినై. దానికి ఎగిరిపోవాలని వుంది. కాని ఈ శరీరంమీద మమకారం పోగొట్టుకోలేని నేను దానినిపట్టి బంధిస్తున్నాను. దాని రెక్కలసవ్వడి నాకు వినిపిస్తూనే వుంది. ఎందుకు వదిలిపెట్టగూడదు దానిని! దానికి ఎందుకు స్వాతంత్ర్యం ఇవ్వగూడదు? దా [illegible]ం త్రాళ్ళని ఆరి కట్టే హా [illegible] ఎవరిచ్చారు?"

ఆమె అ [illegible]

చూసి ఉలిక్కిపడింది. నన్ను చూడలేక తలవాల్చి, "నా పరిచయంలోకి వచ్చినవారెవ్వరూ సుఖపడలేరు. మీరూ సుఖపడరు. నేను ఎన్నో పాపాలు చేసివుంటాను. నాకోసం మీరెందుకు ఇంత బాధపడటం. నా దారిన నన్ను పోనివ్వండి" అన్నది.

నా కన్నీరు ఆమె చూడకుండా తల వంచుకొని "నువ్విటువంటి మాటలు అనవద్దు" అన్నాను.

ఆమె నా బాధ గ్రహించి "అవును. కాని ఈ జీవితం ఎంత విచిత్రమైంది- నేను కోరుకున్న పరిచయాలన్నీ విషాదాంతాలుగా పరిణమించినై. నేను కోరుకున్న జీవితమే భగ్నమైపోయింది. ఏనాడూ కోరుకోని, ఏమాత్రం ఆశించని మీరు చివరికి నా అండన నిలిచారు. మీవల్ల నేను పొందుతున్న ప్రశాంతతను నేనేవిధంగా మీఋణం తీర్చుకోగలను?" అన్నది.

ఆమె మాటలు హృదయాన్ని చీల్చుకువచ్చి నన్ను కలచి వేసినై. ఆమె కాసేపు మౌనం వహించి మళ్ళీ అన్నది.

"ఇక ఈ జన్మలో మీకు నేను చెయ్యగలిగిందేమీ లేదు. వచ్చే జన్మలో మీ కడుపున పుట్టి మీ ఋణం తీర్చుకుంటాను. భగవంతుడు నా ఈ కోర్కెను మన్నించగలడనే అను[illegible]ను" అన్నది.

[illegible] ఆమెవల్ల నేనే
ఎప్పు[illegible] ను నన్ను
గలను[illegible]

నేను ఆమె దగ్గరకు వొచ్చి వెళ్తుంటే వూళ్ళో అనేక గుసగుసలు బయలుదేరినై. నేను చూస్తున్నానుగదా! మామూలు మనుష్యులకు ఇటువంటి విషయాలు పట్టవు. వాళ్ళు తమ జీవితాలను జీవించి వెళ్ళిపోతారు. ఎటు తిరిగీ తెలివిగలవాళ్ళం అనుకునేవాళ్ళే ఈ శాఖలో నిరంతర కృషి చేస్తుంటారు. ఇతరుల జీవితాలను సునిశితంగా పరిశీలించి వీలైతే వేలుపెట్టి వారు పొందే ఆనందం ఏమిటో! వారు ఇతరులను గురించి చాలా లోతుగా ఆలోచించగలరు గాని, అపార్థాల ప్రచారం మనకు ఇంత ఆనందం ఇస్తూవుందే మనలో ఎంత మకిలి వుందో అని వొక్క క్షణంకూడా ఆలోచించుకోలేరు. ఎందుకనో!

నేను ఇటువంటివారి మాటలు లెక్క చెయ్యలేదు. పైకి ఏవిధంగా ప్రవర్తిస్తున్నా లోపల నాకు తెలుసు ఆమె ఎక్కువకాలం జీవించదని. ఆమెను గాలికి విడిచిపెట్టి వూరుకుంటే భగవంతుడు క్షమిస్తాడా?

నేను వొకరోజు వెళ్ళేటప్పటికి ఆమె పుస్తకాల షాపు నుంచి భాగవతం తెప్పించుకొని ముందువేసుకొని కూర్చుంది. నన్ను చూచి చిరునవ్వు నవ్వి, "ఈ భాగవతంలోని కథలు చిన్నప్పుడెప్పుడో బళ్లో చదివాను. అప్పటినుంచీ పోతనగారి భాగవతంమీద మమకారం మనస్సులో [illegible] చిపోయింది.
ఎవ్వరినోట [illegible] చాలా
ఆహ్లాదం [illegible] పిల్ల
[illegible] రితో

ప్రార్థన పద్యాలుగా రోజూ క్లాసు ప్రారంభించకముందు పాడుతూ వుండేది. విన ముచ్చటగా వుండేవి. అప్పటినుంచీ భాగవతం చదువాలనే కుతూహలం నాకు వుండేది. కాని నాకు తీరిక ఎక్కడ!" అన్నది. అని బిగ్గరగా నవ్వుతూ, "ఇన్నాళ్లూ ఈ జీవిత ప్రవాహంలో పడి ఈదులాడటం తోనే సరిపోయెనే" ఇప్పుడేగదా కాస్త నిలకడ దొరికింది అందుకని మనస్సు మళ్ళీ భాగవతంమీదకు పోతే చదువుదా మని తెప్పించాను" అన్నది.

తనను చూచి తాను నవ్వుకోగలిగిన ఆమె సామర్థ్యానికి, నాకు ఆశ్చర్యం వేసింది. సంతోషంకూడా కలిగింది. ఆమెను హేళనచేస్తూ, ఆమెనుగురించే మలినకథలు అల్లుకొని రుచికరమైన భోజన పదార్థాలను నెమరువేసినట్లు వేస్తూ, తమలో తాము కిసుక్కున నవ్వుకుంటూ తిరిగే అసాములలో ఎవ్వరికి వుందీ సామర్థ్యం? వ్యామోహ పీడితులై తమలో వున్న దుర్గంధం పైకి పొగలకుండా అత్తరు పన్నీరు బుడ్లను గుమ్మరించుకొని, సున్నపు కుండల దొంతరులవలెనే భుజాలు ఎగరవేసుకుంటూ తిరిగే ఎంతమందికి వుంది ఈ సామర్థ్యం?

ఆమె అభిలాషను సమర్థిస్తూ "భాగవత పఠనంకంటే సత్కాలక్షేపం మరొకటి వుండదు" అన్నాను. "అయితే వొక సంగతి. ఆ భాగ్యంలో నన్నుకూడా పాలుపంచుకో నివ్వు. [illegible] ...ుసిన సంఘటన చదివి వినిపిస[illegible] ...ను.

[illegible] ...లో వున్న

కారణం కూడా వుంది. అప్పటికే ఆమె ఆరోగ్యం పూర్తిగా చెడిపోయివుంది. ఆ పరిస్థితులో చదువుతూ కూర్చుంటే ప్రమాదం సంభవించవచ్చనే భయంతో ఆ బాధ్యత నామీద వేసుకున్నాను.

"అలాగే"అన్నది. ఆమె నాపై తన చల్లని చూపులను ప్రసరిస్తూ ఆక్షణం ఆమె, వయస్సులో నాకంటే ఎంతో పెద్దదిగా కనుపించింది. మాతృదేవివలె కనుపించింది.

ఆనాటి నుంచీ విడవకుండా నే నామెకు భాగవతం చదివి వినిపిస్తూ వుండేవాడను. ఆమె తెలివితేటలకు నాకు అచ్చెరువయ్యేది. ఆమె ఎక్కువ గ్రంథాలు చదివిన మనిషి కాదు. చదివినవైనా శ్రద్ధగా చదివినమనిషి కాదు. కాని ఎంతటి మహత్తర విషయాన్నయినా ఇట్టే అర్థం చేసుకునేది. ఎంతటి ఉన్నత స్థాయినైనా ఇట్టే చేరుకొని విహరించేది.

ఆమెకు గోపికలు కృష్ణునిమీద యశోదకు ఫిర్యాదు చెయ్యటం, గోపికా వస్త్రాపహరణం, ప్రహ్లాదచరిత్ర, గజేంద్రమోక్షం, రుక్మిణీ కళ్యాణం మొదలైన ఘట్టాలు అత్యంత ప్రీతికరంగా వుండేవి. కృష్ణుడు రుక్మిణి సోదరుడైన రుక్మిని యుద్ధంలో జయించి అతనితల రేవులు నారగొరికి పంపాడని చదువుతుంటే బిగ్గరగా నవ్వేది.

"మనకు మల్లేనే భగవంతుడికికూడా వాళ్ళక్కడక్క-ప్పుడు బుద్ధి చలిస్తూ వుంటుం...

"ఎందు...

"నే...

...సుకు

వెళ్ళటం ఎందుకు – అందులో కేవులువారి? తానెంత భగ వంతుడైతేమాత్రం అవతలిమనిషి తన ప్రియురాలి సహోదరుడు అనే జ్ఞానం వుండక్కర్లా'' అని అనేది.

రుక్మిణి తనను వచ్చి రక్షించుకోవలసిందని శ్రీకృష్ణునికి ఉత్తరం వ్రాసినఘట్టం చదువుతుంటే "పోతనగారు వ్రాయ వలసిన విధంగా లేదు. మరీ మోడరన్‌గా వుంది. ఆ ముసలి బ్రాహ్మడు ఆక్షేపు తన స్థాయి మరచిపోయినట్లున్నాడు'' అనేది.

అన్నిటికన్నా వింత నేను ప్రహ్లాద చరిత్ర చదివి వని పించినప్పుడు ఆమెకు ప్రహ్లాదునిమీదకంటే హిరణ్యకశిపుని మీద గౌరవం కలగటం!

ఆ చరిత్రఅంతా సాంగోపాంగంగావిని, "ఏమోనంకీ నాకు ప్రహలాదుని వ్యవహారం నచ్చలేదు'' అన్నది.

ఆమాటకు ఆశ్చర్యంతో నాకండ్లు విప్పారివుంటై. నేను ప్రహలాద పక్షపాతిని. "ఎందుకని'' అని ప్రశ్నించాను

"కమ్యూనిష్టు కుర్రవాడికిమల్లే తండ్రిమీదకు అట్లా ఎగబడతాడేమిటండీ? అభిప్రాయభేదం వుంటేమాత్రం కొడుక్కి తండ్రిఅనే గౌరవం వుండక్కర్లా! అన్నీ గెలిచావు. ఇంద్రియాన్ని కించిత్తుం గెలువనేరకపోయావు అంటాడు. అది కొడుకు తం[illegible]ని అనవలసిన మాటేనా? నాయనా నీవు చ[illegible] విన [illegible] ఏం చదువుతున్నా[illegible] చెప్ప[illegible] [illegible]ంవచ్చిన మాట చెప్ప[illegible] [illegible]ండమైన

వుంటేమాత్రం అటువంటి కొడుకుని దండించకపోవటమేమిటి? అసలు సిద్ధాంతరీత్యా దేవతలందరూ ఇంతే అనుకుంటాను. ఇతరులతో శిక్షింపబడటంలోనే సాఫల్యత వున్నదాన్నట్లు ప్రవర్తిస్తారు. ఇతరులకు వాళ్ళు మరచి కోపంవచ్చేటట్టుచేసి, వాళ్ళచేత శిక్షింపబడి కృతకృత్యులైనట్లు పరవశ్యం పొందుతారు. నాకు ప్రహ్లాదుని వ్యవహారం బొత్తిగా బాగా లేదండీ, వొట్టి తొందరపాటుపిల్లవాడని అనిపిస్తూవుంది. తొందరపాటువాడు గనుకనే తనుచేసిన పనులకు పశ్చాత్తాపపడి తన మనుమడైన బలిచక్రవర్తికి, చిన్నప్పుడు తాను నమ్మిన సిద్ధాంతాలకు వ్యతిరేకంగా వామనునికి దానం చెయ్యవద్దని అతని కోర్కెలో ఏదోకుట్ర వున్నదనీ వారిస్తాడు" అన్నది.

భాగవతం సప్తమస్కంధంలో హిరణ్యకశిప నరసింహమూర్తులపోరు ఆమె నాతో పదిసార్లయినా చదివించుకొని వుంటుంది. ఎన్నిసార్లు చదివి వినిపించినా ఆమెకు తనివితీరినట్లుగా కనుపించలేదు.

"మనిషంటే హిరణ్యకశిపున్నే చెప్పాలి. నేనే జగన్నాథుడను అంటాడు. ఈ భూతశ్రేణికి నన్నుమించిన రాజు వొకడు లేడు అంటాడు. నేనా నారాయణుడికోసం పలుమారు వెతికాను అతను నాకీ విశ్వంలో ఎక్కడా కనుపించలేదు. ఈ స్తంభంలో వున్నాడంటున్నావుకదా, చూపించు. లేకపోతే నీ శిరస్సు [illegible] తనచేత్తో స్తంభాన్ని వొ[illegible] [illegible]రసింహమూర్తి అని[illegible] [illegible]ంచ

కుంటాడు హిరణ్యకశిపుడు. అయితే ఏం? నా పరాక్రమ శౌర్యాలను చవిచూపుతాను. పలువురు మెప్పు పొందుతాను అని విజృంభించి, మహోద్దండమైన తన గదాదండమును గిర గిరా త్రిప్పి నృసింహమూర్తిని కొడతాడు. చూశారా ఎంత పరాక్రమమో! భగవంతుడనే అనుమానముండి ముందు చెయ్యిచేసుకున్న ప్రతిభ చరిత్రలో వొక్క హిరణ్యకశిపునికే దక్కింది. వొకొక్కసారి ఆతనికున్న ఆత్మవిశ్వాసం భగ వంతుడికికూడా లేదేమో అనిపిస్తుంది. నిజంగా అతను జగ న్నాథుడే. ప్రహ్లాదచరిత్ర వింటుంటే కొన్నిచోట్ల పోతన్నగారు కూడా హిరణ్యకశిప పక్షపాతే నేమోనని అనిపిస్తావుంది" అన్నది.

ఈవిధంగా నేను చదివి వినిపిస్తూవుంటే ఆమె వను కొని వింటూ వ్యాఖ్యానిస్తూ వుండేది. మొదట్లో ఆమెకేదో ఉపకారం చేద్దామని నేను భాగవతపారాయణం మొదలు పెట్టినమాట నిజమే. కాని పోనుపోనూ ఈ పారాయణంవల్ల ఆమెకంటే నేనే ఎక్కువ ఉపయోగం పొందుతున్నట్లు గ్రహించి వినయ వినమత శిరస్కుడనయ్యాను.

రోజులు గడిచిపోతున్నయ్. చదువుతున్న నాకుగానీ, వింటున్న ఆమెకుగానీ ఎప్పుడూ విసుగుపుట్టలేదు. ఇద్దరం కలిసి భాగవతంలోని ముఖ్యఘట్టాలన్నీ పూర్తిచేశాం.

... ఆమె మంచంమీద

వడు... ...కునే వుంటూ

వుం... ...నంటసాయూక

కోవటం చేస్తూవుంది. అందువల్ల ఆమె పండుకొని వుండటా నికి నేను ఎక్కువ ప్రాధాన్యత ఇవ్వలేను. కాని తీరా దగ్గ రకు వెళ్ళి చూచేటప్పటికి ఆమె పరిస్థితిలో చాలా మార్పు వచ్చినట్లు కనుపించింది.

ప్రాణం కండ్లలో వుంది.

"మీకోసమే ఎదురుచూస్తున్నాను" అన్నది.

"ఏంజరిగింది" అని ఆతురతగా అడిగాను.

"కాస్త కూర్చోపెట్టండి" అని అడిగింది.

ఆమెను లేవదీసి కూర్చోపెట్టాను. ఆమె మంచంమధ్య కూర్చున్నది. మనిషి చాలా నీరసపడిపోయివుంది. ముఖంలో కాంతిమాత్రం తగ్గలేదు.

"నేను వెళ్ళిపోతాను. రాత్రి పిలుపువచ్చింది" అన్నది.

నేను మాట్లాడలేదు.

"మిమ్మలను వొదిలివెళ్ళటంఒక్కటే కొంచెంకష్టంగా వున్నది" అన్నది.

"ఇటువంటిమాట మాట్లాడనని మాట ఇచ్చావు. జ్ఞాపకం వుందా?" అని నెమ్మదిగా అడిగాను.

"ఇన్నాళ్ళూ ఆమాట నిలబెట్టుకున్నానుగదా ఇప్పుడా మాటకు విలువలేదు" అన్నది.

నాకు నిజమే అనిపించింది...

"నేను ... పడక

పో... ను"

"ఉదయంనుంచీ కాఫీఅయినా తాగావా"

"కాఫీకేంగాని నాకు కాస్త సహాయపడి ప్రక్కగది లోకి దీసుకువెళ్తావూ?" అని అడిగింది.

"అలాగే" అన్నాను.

ఆమెను పట్టుకొని మంచంమీదనుంచి దింపి క్రింద నిలబెట్టాను. నడుముచుట్టూ చేయివేసి నేను సహాయపడగా ఆమె నా భుజంమీద తల ఆనిచ్చి అడుగులో అడుగు వేసు కుంటూ నడిచింది.

ఇద్దరం ప్రక్కగదిలోకివెళ్ళాం. అక్కడ గోడకుతగిలించి ఆమె భర్తఫొటో ఉంది. దానిదగ్గరకు వెళ్ళటం ఆమెకోర్కె అని గ్రహించి నేను నెమ్మదిగా నడిపించి తీసుకువెళ్ళాను.

ఆమె ఆఫొటోను కాసేపు తదేకధ్యానంతో చూచింది.

"ఆ ననకండ్లలో వెలుగు వున్నదికదూ?" అనిఅడిగింది.

"అవును."

"ఎక్కడనుంచి వచ్చిందా వెలుగు?"

"తెలివిగలవాళ్ళకు మనకవచ్చినట్టుగానే అమాయకు లకు ఆ వెలుగు వస్తూవుంటుంది" అన్నాను.

"ఎక్కడనుంచి?"

"వారికి మనస్సులోనుంచీ, వీరికి చిత్తంలోనుంచీ" అన్నాను.

... ఆఫొటోకి నమస్కరించింది.

" ... అన్నది.

... మరీ తప్పనుయింది.

"ఆయన ఎప్పుడు నన్ను దగ్గరకు తీసుకున్నా పొలాలకూ, పచ్చిగడ్డికీ, పొగాకుకూ సంబంధించిన వాసన ముక్కుపుటాలను గిలిగింతలు పెడుతూవుండేది. అది వ్యవసాయానికి సంబంధించిన వాసనేమోఅని అనుకునేదాన్ని కాదు. స్వాములవారిదగ్గరకూడా అటువంటి వాసనే వస్తూవుండేది. ఇప్పుడు నాదగ్గర నాకు అటువంటి వాసనే తగులుతూవుంది" అన్నది.

ఆమెమనస్సు భర్తజ్ఞాపకంతో నిండివున్నదనుకొని, "ఆయనకు కబురుచెయ్యనా?" అని అడిగాను.

"ఎవ్వరికి?"

'నీ భర్తకు' అని అనలేకపోయాను. "ఆ ఫోటోఆయనకు" అన్నాను.

ఆమె చిరునవ్వు నవ్వి "వద్దు. ఎవ్వరికి కబురు చేయవద్దు. మీరు వున్నారు అదేచాలు. మీకు అభ్యంతరం లేకపోతే నా ఉత్తరక్రియలు మీరే జరిపించండి" అన్నది.

ఇతర సంబంధాలు మాకేం లేకపోయినా, మా స్నేహం ఎంత గాఢంగా పెనవేసుకుందో అప్పుడు నాకు దృగ్గోచరమయింది. తన బాధ్యతలను ఇతరులకు వదలి నిర్విచారంగా ఉండగలిగిన అమాయకత్వం ఆమెలో వుంది. అమాయకత్వం మనం ఒక [illegible] పసిపిల్లలలోనే [illegible] గలుగుతాం. జీవితంలో [illegible] చ పడినా ఈ అమా [illegible] ం

నేను వెళ్ళి డాక్టరుని తీసుకువచ్చాను. ఆయన వచ్చి ఇంజక్షను ఇచ్చాడు. ఇంజక్షను ఇచ్చిన కాసేపటికి ఆమెకు నిద్రపట్టింది.

డాక్టరు నన్ను ప్రక్క గదిలోకి తీసుకువెళ్ళి "ఇక లాభంలేదు. ఈరాత్రి గడుస్తుందో లేదో కూడా చెప్పలేను" అన్నాడు.

"మీరు చెయ్యగలిగింది చేశారు. మిగిలినది భగవంతుని చేతిలో వుంది" అన్నాను.

ఇక ఆరోజు నేను ఇంటికి వెళ్ళలేదు. ఆమెనే కనిపెట్టుకొని కూర్చున్నాను.

అర్ధరాత్రికి ఆమెకు కొంచం మెలుకువ వచ్చింది. మంచందగ్గర కుర్చీలో వున్న నన్ను గుర్తుపట్టింది.

"నేనా ఫోటో విడిచిపెట్టి వెళ్తున్నాను. దానిని నా వెంట తీసుకు వెళ్ళలేనుగదా, అసలాయనకు పంపించి వెయ్యండి" అన్నది. పెదవులమీదచిరునవ్వు వుండనే వున్నది.

మళ్ళీ మగతతో కన్నుమూసింది. ఇక కన్ను తెరవలేదు. ప్రశాంతంగా ఇహలోకయాత్ర ముగించింది.

ఆమె కోరినట్లు ఉత్తరక్రియలు నేనే జరిపాను. ఆమె నాకు అప్పగించివెళ్ళిన ఫోటో ఆమె చెప్పినట్లు అసలాయనకు పం[illegible]ివేశాను. దానితోపాటు జతపరచి ఆమె మరణించిన [illegible] ిచేసాలూ వాకే వుత్త

ఆమె మరణానంతరం కొన్నాళ్ళకు నేను పనిమీద గుంటూరు వెళ్ళవలసివచ్చింది. అప్పుడు శ్రీనివాసరావు ఇంటికి వెళ్ళాను అతను ఇంకా ఇంటికి తిరిగి రాలేదు. ఎక్కడున్నదీకూడా ఎవ్వరికి తెలియదట. ఆమధ్య వొకసారి, తమ పట్టణంనుంచి తీర్థయాత్రలు సేవించటానికని వెళ్ళిన కొందరికి రామేశ్వరంలో కనుపించాడనీ, ఎంతపిలిచినా వినిపించుకోకుండా తప్పించుకు వెళ్ళిపోయాడనీ, తరువాత ఎంత వెతికినా మళ్ళీ కనుపించలేదనీ తెలియవచ్చిందట. అక్కడివారిని కనుక్కుంటే అతనెవరో పిచ్చివాడనీ, అప్పుడప్పుడు వచ్చి భగవంతుని దర్శనం చేసుకొని వెళ్తుంటాడనీ,ఎక్కడవున్నదీ ఎవ్వరికీ తెలియదని చెప్పారట.

ఈ విషయాలన్నీ శ్రీనివాసరావు భార్యే చెప్పింది నాకు. చెప్పి "వారు తప్పకుండా తిరిగివస్తారు. అందులో నాకేమాత్రం సందేహంలేదు. నన్నూ పిల్లలనూ అన్యాయం చేసే స్వభావంకాదు వారిది. వారికి మేము ఎప్పుడో వొకప్పుడు జ్ఞాపకం రాకపోము. వారు తిరిగిరాకపోరు" అన్నది.

ఆ ఇల్లాలి ఆత్మ విశ్వాసానికి నేను మనస్సులో జోహారులర్పించి ఇంటికి తిరిగి వచ్చాను.

మనసు ఫౌండేషన్

పుస్తకాల పరిశీలనాపట్టిక

పుస్తకం సంఖ్య	TPLA107B137
పుస్తకం పేరు	గణితశాస్త్ర సిద్ధాంతములు
తారీఖు	25/10/24
ముందు అట్ట	no
వెనుక అట్ట	no
మొత్తం పేజీలు	83
పెద్ద సైజు పేజీలు	NO
ఖాళీ పేజీలు	4
లేని పేజీలు	23,24
తయారు చేసినది	Ch.Ramya
పేజీలు విడదీసినది	Ch.Ramya
స్కాన్ చేసినది	thasin
పరీక్ష చేసినది	pragathi
పేజీలు సరిచూసినది	
బైండింగు చేసినది	
ప్యాకింగు చేసినది	
స్కాన్ చెయ్యనివి	
తప్పులు	NO
పరిస్థితి	Good